

MORAVSKÁ
ZEMSKÁ
KNIHOVNA

duha

2 | 2017

Informace o knihách a knihovnách z Moravy

DOSPÍVAJÍCÍ A KNIHOVNY

Duha online:
<http://duha.mzk.cz>

Obsah

Studie/články

Jak čtou dnešní patnáctiletí žáci? – <i>Vlasta Řeřichová</i>	2
Mezi dětstvím a dospělostí aneb Cesta tam a zase zpátky – <i>Jana Hoferková, Zdeňka Friedlová</i>	4
Světy Shaun Tana – <i>Oskar Mainx</i>	8

Inspirace, podněty, náměty

Marketingový tip #2: Začněte používat Google Analytics – <i>Barbora Buchtová</i>	10
Questy a knihovny? – <i>Pavel Zajíc</i>	14
Knihovna pro mladé v Třinci – <i>Martina Wolna</i>	16
Národní informační centrum pro mládež – <i>Barbara Bielíková</i>	22

Proměny českého knihovnictví

Rozhovor s PhDr. Hanou Landovou, PhD. – <i>Libuše Foberová</i>	23
--	----

Veřejné knihovny

Obecní knihovna Rapotín – <i>Lenka Drechslerová</i>	27
Ohlédnutí za Březnem – měsícem čtenářů v regionu Blansko – <i>Helena Jalová</i>	33
Co bych si přála pro svou školní knihovnu – <i>Edita Vaníčková Makosová</i>	39

Konference, akce

Medzinárodná konferencia „Školské knižnice ako informačné a kultúrne centrá škôl“ – <i>Rozália Cenigová</i>	42
Kabinet informačních studií a knihovnictví na Masarykově univerzitě slaví 25 let své existence II. – <i>Michal Lorenz, Martin Krčál, Pavlína Mazáčová</i>	45

Informace pro knihovny

Centrum pro školní knihovny – <i>Radmila Indráková</i>	51
Klub školních knihoven SKIP ČR – <i>Romana Rábllová</i>	52
Nastupujte do strašidelné tramvaje! – <i>Svatava Hýbnerová</i>	54

Z činnosti MZK

Moravská zemská knihovna a studenti středních škol – <i>Martina Machátová</i>	56
Kurzy a zkoušky pro knihovníky v novém – <i>Adéla Dilhofová</i>	58
Zpracování fondů rajhradské klášterní knihovny – <i>Jindra Pavelková</i>	59

Knihovnické osobnosti JMK

Knihovnice z městyse Lysic – <i>Jitka Severová – Helena Jalová</i>	60
--	----

Oči Brna

Cyklos Oči Brna v letních měsících – <i>Irena Veselá, Romana Macháčková</i>	61
---	----

Recenze

Učení – zábava pro každého a na celý život – <i>Pavlína Mazáčová</i>	63
--	----

Z historie knihoven

Z dějin práce akademiků ve prospěch knihoven – <i>Jaromír Kubíček</i>	64
---	----

Zkušenosti ze zahraničních knihoven

Knihovny v Chorvatsku – <i>Kristina Kvapil</i>	67
--	----

Rozhovor

Jeden klíč nestačí – rozhovor s Martinem Vopěnkou – <i>Tomáš Kubíček</i>	81
--	----

Fejeton

Bez knihoven ani ránu! – <i>Libuše Šuleřová</i>	86
---	----

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

blíží se doba letních dovolených, kterou bychom Vám rádi zpřijemnil i druhým číslem časopisu Duha. Tentokrát jsme se rozhodli Vaši pozornost zaměřit na problematiku **dospívajících a knihoven**. Záměrně jsme mezi tyto pojmy vložili spojku a, která má naznačit, že pro knihovny není vždy jednoduché tuto věkovou skupinu oslovit a zaujmout.

O své zkušenosti s dospívajícími se s námi ochotně podělila Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně, Městská knihovna Třinec nebo školní knihovna Gymnázia Příbram. Téma čísla doplňují také *studie* věnované výsledkům výzkumu čtenářských strategií patnáctiletých žáků a tvorbě australského spisovatele Shaun Tana. Řada příspěvků v dalších rubrikách souvisí se školními knihovnami a informačním vzděláváním. V rubrice *Inspirace, podněty, náměty* pokračujeme druhým marketingovým tipem a přibližujeme fenomén questingu. Zavítáme i do Knihovny roku 2016 v Rapotíně a seznámíme se s chorvatským knihovnictvím. Nezapomněli jsme ani na zajímavé knižní tipy – ať už prostřednictvím *recenze*, nebo *rozhovoru* se spisovatelem Martinem Vopěnkou. Přejeme Vám příjemné chvíle při čtení časopisu Duha a slunečné léto.

Za redakci časopisu
Jan Lidmila

DUHA. Informace o knihách a knihovnách z Moravy. Ročník 31 (2017), číslo 2.

Vydává **Moravská zemská knihovna v Brně** pro potřebu knihoven, knižního obchodu, nakladatelství a literárních pracovišť.

Adresa vydavatele a redakce:

Moravská zemská knihovna v Brně

Kounicova 65a, 601 87 Brno

Telefon: 541 646 126

E-mail: duha@mzk.cz

IČ 094943, DIČ CZ00094943.

Foto na přední straně:

Informační lekce na téma Kytice v Obecní knihovně Rapotín. Autor fotografie: Lenka Drechslerová.

Grafické zpracování: Pavel Václav Vaščák.

Vychází 4× ročně tištěně i on-line.

Reg. číslo MK E 7312. Duha ISSN 0862-1985 (Print),
ISSN 1804-4255 (Online).

Redakce: Mgr. Jan Lidmila, vedoucí redaktor,
Mgr. Jana Nejezchlebová, výkonná redaktorka,
Mgr. Adéla Dilhofová, redaktorka,
Mgr. et Mgr. Monika Kratochvílová, redaktorka
a jazyková korektura.

Redakční rada: prof. PhDr. Tomáš Kubíček,
Ph.D. (Moravská zemská knihovna), předseda
redakční rady, PhDr. Libuše Foberová, Ph.D. (Ústav
bohemitiky a knihovnictví FPF Slezské univerzity
v Opavě), PhDr. Helena Gajdůšková (Masarykova
veřejná knihovna Vsetín), Mgr. Hana Šimonová
(Městská knihovna Hodonín)

Jihomoravský kraj

Časopis vychází s podporou dotace Jihomoravského kraje.

Jak čtou dnešní patnáctiletí žáci?

Vlasta Řeřichová

vlasta.rerichova@upol.cz

Príspevek informuje o výsledcích výzkumu úrovně čtenářských strategií patnáctiletých žáků, které konfrontuje s požadavky a cíli aktuálně platného Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání.

Úroveň čtenářské gramotnosti žáků na konci základního vzdělávání, úloha školy a možnosti knihoven v procesu jejího rozvoje jsou témata, jež se v posledních letech stala předmětem řady odborných diskusí a výzkumů. Spektrum dosažitelných poznatků v této oblasti rozšiřují výsledky výzkumu zaměřeného na úroveň čtenářských strategií patnáctiletých žáků, který se uskutečnil v roce 2016 a do něhož se zapojilo 1 199 žáků základních a středních škol v Moravskoslezském kraji. Výběr respondentů reagoval na poslední zveřejněné výsledky mezinárodního výzkumu čtenářské gramotnosti PISA upozorňující na to, že žáci Moravskoslezského kraje se v rámci České republiky ocitli spolu s patnáctiletými žáky Karlovarského kraje na posledním místě.

Rámcové vzdělávací programy

Z pohledu cílů základního vzdělávání umožňuje adekvátní úroveň čtenářské gramotnosti a čtenářských strategií získávání, zapamatování a vybavování poznatků patřících k základům všeobecného vzdělání, je však také nezbytným předpokladem k osvojení klíčových kompetencí vymezených Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání (RVP ZV). Dostačující úroveň čtenářské gramotnosti a čtenářských strategií je základní podmínkou pro rozvoj kompetence k učení. Nejnovější verze RVP ZV, která vstoupila v platnost 1. 9. 2016, uvádí, že na konci základního vzdělávání by měl žák především umět využívat vhodné metody a strategie učení, měl by umět vyhledávat a třídit informace, propojovat je do širších souvislostí a efektivně je využívat v procesu učení i v praktickém životě.

Odpovídající úroveň čtenářské gramotnosti a čtenářských strategií vyžaduje i rozvoj komunikativní kompetence směřující k tomu, aby žák rozuměl různým typům textů a záznamů a dokázal je využít ke svému rozvoji i k aktivnímu zapojení do společenského dění. Dostačující stupeň čtenářské gramotnosti je rovněž nezbytnou podmínkou pro naplňování jednoho z dílčích cílů rozvoje kompetence občanské, kterým je budování respektu žáků ke kulturním tradicím našeho národa a jejich pozitivního vztahu ke kultuře a umění. Odpovídající úroveň čtenářské gramotnosti předpokládá i kompetence pracovní, zejména dovednost využívat znalosti získané v jednotlivých vzdělávacích oblastech pro přípravu na své další vzdělávání a profesní rozvoj (RVP ZV, 2016).

Čtenářská gramotnost, čtenářské kompetence a čtenářské strategie

Pokud jde o termíny čtenářská gramotnost, čtenářská kompetence a čtenářské strategie, ani nejnovější verze RVP ZV s nimi ovšem v podstatě nepracuje. Ke čtenářské gramotnosti sporadicky odkazují jen dva doplňující vzdělávací obory, Etická výchova a Filmová/Audiovizuální výchova, které navíc nepatří k povinným součástem základního vzdělávání. Ani termíny čtenářská kompetence a čtenářské strategie nejsou v aktuálně platném RVP ZV explicitně formulovány, přestože se jejich obsah promítá do pojetí a cílů základního vzdělávání, do charakteristik klíčových kompetencí, do vymezení očekávaných výstupů a obsahu učiva ve vzdělávacím oboru Český jazyk a literatura a zčásti i dalších vzdělávacích oblastí/oborů. V tomto směru tedy nejnovější RVP ZV nenaplnil očekávání

učitelů, kteří absenci jednotného a přesného vymezení těchto termínů a jejich implementaci do kurikula dlouhodobě pocítují jako nedostatek negativně se promítající do tvorby školních vzdělávacích programů, do přípravy na výuku i do jejího průběhu.

Rozvíjení čtenářské gramotnosti a čtenářských strategií je úkolem všech vzdělávacích oborů, ve školní praxi se však tradičně realizuje především ve vzdělávací oblasti Jazyk a jazyková komunikace, resp. ve vzdělávacím oboru Český jazyk a literatura. Z tohoto důvodu se výše zmíněný výzkum zaměřil na úroveň čtenářských strategií patnáctiletých žáků končících základní vzdělávání, kterou sledoval v kontextu výuky českého jazyka a literatury.

Různorodé zdroje informací ve výuce ČJL

V souladu s požadavky RVP ZV se mají ve výuce ČJL uplatňovat různorodé zdroje informací a texty různého zaměření. Ve školách, které se zapojily do výzkumu, se však nejčastěji používají tištěná média, především učebnice a pracovní sešity. S autentickými zdroji textů (např. s novinami a časopisy), s virtuálními informačními texty a texty reklamní povahy se pracuje méně často, nebo dokonce vůbec. Klíčové postavení má práce s texty souvislými, převážně s texty uměleckými. Dílčím závěrem výzkumu je proto konstatování, že v hodinách ČJL pracují patnáctiletí žáci Moravskoslezského kraje s nepříliš rozmanitou škálou různých druhů textů a textových zdrojů, což může negativně ovlivňovat jejich motivaci ke čtení, úroveň jejich čtenářských strategií a čtenářské gramotnosti, může mít dopad na jejich další vzdělávání a v konečném důsledku i na jejich uplatnění v osobním, společenském i profesním životě.

Z výsledků výzkumu je také patrné, že žáci méně často hledají souvislosti mezi informacemi z přečteného textu a situacemi z každodenního života. Více se zaměřují na pamětní zvládnutí textu, opakované a důkladné čtení problémového místa v textu považují za ztrátu času a častěji než čtení studijní používají čtení kurzorické. Problémy jim

nečiní vyhledávání konkrétních informací v textu, méně často však užívají další informační zdroje a méně často se také snaží pochopit smysl celého textu. V nedostatečné míře jsou vedeni k tomu, aby chápali podstatu soudržnosti a vnitřní provázanosti textu, ke shrnutí textu, vyvození nových poznatků a přemýšlení o nich. Zajímavým zjištěním jsou také údaje vypovídající o čtenářském vzoru žáků. Učitel jako čtenářský vzor figuruje až na čtvrtém místě – za matkou, kamarádem a babičkou.

Vybrané výsledky výzkumu

Signálem upozorňujícím na potřebu zásadních změn, jak z hlediska cílů stanovených v RVP ZV, tak i z pohledu rozvoje čtenářské gramotnosti a čtenářských strategií, jsou údaje o počtu knih přečtených za jeden rok. Z celkového počtu 1 199 respondentů 17 % uvedlo, že za rok (včetně prázdnin) nepřečte ani jednu knihu, 1–5 knih přečte 46,5 % žáků, 6–10 knih přečte 19 % žáků a více než 10 knih pouze 7,3 % žáků. Za alarmující lze považovat odpověď žáků na otázku, kolik času tráví četbou z vlastního zájmu, pro potěšení. Téměř třetina dětí (31,8 %) nemá potřebu číst pro radost. Denně čte 30 minut nebo méně 28,4 % žáků, v rozmezí 30–60 minut čte 19,6 % žáků a maximálně dvě hodiny věnuje čtení 11,2 % žáků. Více než dvě hodiny čte necelých 9 % žáků, téměř 67 % respondentů odpovědělo, že ne navštěvují veřejnou knihovnu. Přesto či právě proto by měly školy spolu s knihovnami hledat efektivní postupy podporující rozvoj čtenářské gramotnosti, čtenářských strategií a kritického myšlení žáků. Pro život v 21. století jsou tyto dovednosti zcela zásadní.

Použitá literatura

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání [online]. Praha: MŠMT, 2016. 164 s. [cit. 2017-05-15] Dostupné z WWW: http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2016.pdf.
ŘEŘICHOVÁ, Vlasta a kol. *Úroveň čtenářských strategií patnáctiletých žáků na konci základního vzdělávání*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2016. 187 s. ISBN 978-80-244-5061-2.

Mezi dětstvím a dospělostí aneb Cesta tam a zase zpátky

Jana Hoferková, Zdeňka Friedlová
hoferkova@kfbz.cz, friedlova@kfbz.cz

Zaujmout teenagery (mladiství ve věku 13–19, případně 11–19 let) není jednoduché. Jde o specifickou věkovou kategorii, která zahrnuje jedince od starších dětí přes dospívající až po téměř dospělé, a každá skupina si zaslouží náležitou pozornost. Z hlediska čtenářských dovedností, návyků, rozsahu a náročnosti četby se nejedná o stejnorodou skupinu, přesto se v následujícím textu pokusíme o určité zobecnění našich zkušeností a popsání toho, jak teenageři využívají služby Krajské knihovny Františka Bartoše ve Zlíně (KKFBZ) a co jim knihovna může nabídnout.

Dospívající čtenáři v Krajské knihovně Františka Bartoše ve Zlíně

„Jaké asi místo zaujímá četba v životě těchto mladých hochů? Už z toho faktu, že jen určitá část ze všech zlínských »mladých mužů« si vypůjčovala knihy, zatím co ostatní knihovnu, která svým umístěním bila do očí, míjeli, je možno usuzovati, že patrně mnoho z nich necítilo této duševní potřeby, kdežto jiní nemohli bez knih býti, když jim mnohdy nezbyvalo na čtení denně více než malá půlhodinka. Myslím, že zde bychom mohli právem nadhoditi otázku o existenci dvou typů: hochů – čtenářů a hochů – nečtenářů. Avšak i mezi čtenáři knihovny bylo možno pozorovati zajímavé rozdíly v tomto směru a jistý přechod mezi oběma typy...”

Můžeme tedy říci, že mnohým z těchto hochů jest četba něčím významnějším než jen pouhou zábavou. Že jest jim odpočinkem, rekreací a posilou pro život a práci. To týká se ovšem hlavně oněch vyhraněných a pravidelných čtenářů. Vedle nich navštěvují knihovnu i jiní, jimž četba není potřebou, i když v ní občas dovedou najíti zálibu, svedeni různými okolnostmi, nejčastěji dlouhou chvílí. Jejich založení, snad lépe řečeno utváření duševního života, patrně nevyžaduje oné náhrady za život, již kniha dovede někomu dáti, a snad též jejich představitivý život jest konstruován jinak než těch, kteří četby potřebují.“

Frey, Jaroslav. Výzkum četby průmyslového dorostu. V Hodoníně: F. Landgráf, 1933. S. 31–32.

Jeskyňky, obýváky, studovny, haly, plochy

Krajská knihovna Františka Bartoše s přestěhováním do nových prostor 14|15 Baťova institutu ukončila v roce 2013 provozování samostatného oddělení pro mládež (od 15 do 18 let). Občas na toto samostatné oddělení vzpomínáme do jisté míry i s oprávněnou nostalgií. Knihovní fond byl přizpůsoben potřebám středoškoláků, v prostoru oddělení se nacházela různá klidná zákoutí, kde se dalo číst i povídat, a obsluha „svě čtenáře“ znala většinou osobně. Koncept nové knihovny využívá nečleněný prostor bývalé tovární budovy a oddělení pro děti plynule přechází přes úsek zvukových dokumentů do prostoru, kde je umístěna beletrie pro dospělé. V ideálním případě by takto plynule měly přejít děti, které dovrší 15 let, nebo kterým už nestačí fond dětské knihovny, do oddělení pro dospělé čtenáře. Nejsou ale výjimkou situace, kdy se „čerství“ absolventi ZŠ mezi dospěláky cítí trochu ztraceni, vracejí se zpět do knihovny pro děti pro informace, radu a pomoc, než se adaptují na jiné prostředí. Ve 3. podlaží knihovny, které pracovně nazýváme Svět zábavy, jsou vedle sebe literatura pro děti, zvukové dokumenty včetně audioknih a beletrie, částečně uspořádaná podle žánrů, částečně podle autorů.

Knihovna pro děti mladým čtenářům nabízí neformální posezení, místo, kde si mohou popovídat se svými kamarády, zahrát si společenské hry nebo si jednoduše číst knihu či časopis. Často tento prostor využívají ke vzájemné výuce cizích jazyků, mohou si zahrát na klávesy, poslouchat hudbu nebo četbu. Nejen pro tuto věkovou kategorii jsme rozšířili služby knihovny o půjčování deskových her. Samozřejmostí jsou v celé knihovně studijní místa s PC a přístupem na internet, včetně volně přístupného wifi připojení. Středoškoláci – především gymnazisté – se naučili využívat prostory kolektivní studovny ve 4. studijním podlaží, která jim umožňuje týmovou práci, aniž by rušili ostatní návštěvníky knihovny. Velmi oblíbené jsou i individuální studovny.

Neplánovaně vznikl třetí prostor knihovny využívaný poměrně intenzivně staršími žáky a studenty – je to tzv. nová čítárna ve vstupní hale knihovny. Tento neformální prostor vznikl vystěhováním nadbytečného množství šatních skříněk, je velmi variabilní, vybavený pouze stolký a židličkami, které lze různě uspořádat.

Je možno si do něj vzít denní tisk, ale tuto nabídku využívají žáci a studenti minimálně. Mají svá mobilní zařízení, využívají přístup přes wifi anebo si jen tak povídají, svačí, učí se. Podle četnosti využití soudíme, že jim vyhovuje neformálnost prostoru, v němž není knihovní fond a není nutné tolik dodržovat knihovní pravidla. Blízká kavárna nabízí možnost občerstvení a venkovní platforma prostor pro focení, jízdu na skateboardu, bruslích, tanec, cvičení nebo jen slunění. Prvek kulturní a vzdělávací do vstupní haly opatrně vkládáme formou výstav, tvůrčích dílen a programů při různých příležitostech.

Hlubocí čtenáři, čtenáři, nečtenáři

Tzv. „digitální generace“ starších dětí a studentů preferuje užívání moderních komunikačních technologií, obraz, hudbu, video atd. Pro knihovny není snadné v konkurenčním mediálním prostředí mladé čtenáře zaujmout a nabídnout jim své služby, hovořit tak říkajíc jejich jazykem – ať už máme na mysli jakoukoli formu

Komiksový workshop v Krajské knihovně Františka Bartoše ve Zlíně

vyjádření. Pro starší děti jsme zvolili formu komunikace prostřednictvím samostatného profilu Facebooku – Zlín v knihovně (Zlnteen), jako alternativu „Zlínské knihovničky“ (webových stránek oddělení pro děti, kterou hojně navštěvují především mladší děti a jejich rodiče). Profil má po dvou letech 79 fanoušků a širší skupinu dospívajících neoslovuje. Domníváme se, že by měl větší úspěch, pokud by se na jeho tvorbě přímo sami podíleli.

Starší děti (11–15 let) tvoří 42 % z celkového počtu 2 364 registrovaných čtenářů v oddělení pro děti. Zastoupení děvčat a chlapců je téměř stejné, děvčata tvoří 53 % čtenářů, chlapci 47 %. Děvčata realizují 63 % a chlapci 37 % výpůjček z celkového počtu v této věkové kategorii, počet návštěv dívek za rok byl o třetinu větší než u chlapců. Zatímco počet registrovaných čtenářů do 15 let od roku 2012 postupně mírně klesá (celkový počet čtenářů mírně roste), pokles výpůjček knih je v této věkové kategorii velmi razantní – především v oblasti naučné literatury. V roce 2016 poklesly výpůjčky naučné literatury oproti roku 2012 o 54 %. Ve věku 16–19 let bylo v roce 2016 v KKFBZ registrováno 1 606 čtenářů, z toho 1 009 dívek a 597 chlapců. V celkovém počtu 14 646 registrovaných čtenářů v KKFBZ je věková skupina 11–19 let zastoupena téměř 18 %.

Jedním z nejoblíbenějších žánrů našich mladých čtenářů jsou literatura sci-fi a fantasy a také komiks. Podstatnou část výpůjček tvoří tzv. doporučená četba. V současnosti už naštěstí nejde o striktní seznam, ale o poměrně široký okruh autorů a děl, ze kterého si mohou teenageři sami vybrat. Z naší knihovní praxe se jeví, že děvčata jsou vyspělejšími čtenáři, neboť chlapci ve stejném věku jako dívky čtou často triviálnější literaturu. Náctiletí hoši někdy chodí půjčovat doporučenou literaturu v doprovodu svých matek, pro „nečtoucí“ mladé chlapce rodiče preferují zkrácené či zjednodušené verze klasických děl, případně formu zvukového dokumentu. Z většiny takto „donucených“ čtenářů pravděpodobně hlubocí čtenáři nevyrostou. Naučí se však využívat služby knihovny a budou ji umět najít i v dospělosti.

Knihovní praxe potvrzuje klíčovou roli vlivné trojice rodina – škola – přátelé. V prostředí, které považuje četbu za samozřejmou a atraktivní, vznikají čtenářské návyky postupně a pevně, a přestože děti v určité fázi svého vývoje chodí málo do knihovny a s hračkami odloží i knihy, v dospělosti se k četbě vrací. I dnes samozřejmě mezi dospívajícími existují vášniví čtenáři. Ne vždy potřebují k tomu, aby se dostali k četbě, knihovnu. Pro tyto čtenáře je knihovna atraktivní tehdy, pokud má kvalitní akviziční politiku (tištěných i netištěných zdrojů), historicky hluboký fond nezávislý na módních trendech, atraktivní variabilní prostor a kvalifikované knihovníky, se kterými je možno o knihách debatovat, vzájemně si doporučit.

Škola základ čtenářského života?

Nedílnou součástí naší práce je bohaté spektrum programů pro školy, které se snažíme neustále rozšiřovat a aktualizovat. Z celkové nabídky 47 programů bylo v roce 2016 pro žáky 2. stupně ZŠ určeno 7 typů lekcí systematické výchovy k práci s informacemi a 20 programů s literární tematikou. V loňském roce se zúčastnilo 1 076 starších žáků 50 vzdělávacích programů. Žáci posledních ročníků ZŠ je nenavštěvují se svými třídami příliš často. Nebude to ani tak vinou nezájmu ze strany pedagogů, ale spíše problémy spojenými s nutností si hodiny českého jazyka vyměňovat s jinými vyučujícími (potřebný je navíc čas na přesun do knihovny a zpět). „Výhodu“ mají v tomto případě ti učitelé, kteří ve třídách vyučují zároveň český jazyk a dějepis. Snažíme se v našich lekcích literární témata představovat v kontextu historických událostí, což právě tito pedagogové oceňují (nevyhýbáme se ani závažným tématům jako je holocaust apod.).

Autory klasické literatury přibližujeme žákům netradičním způsobem, na základě zajímavých biografických informací a historických souvislostí. Při přípravě programů a následné realizaci vycházíme v oblasti občanské nauky. Věnujeme se tématům netikety, bezpečného internetu, kyberšikany, ale i klasické etikety nebo tématům spojeným s regionem. Naším dlouhodobým specifickým je práce

s handicapovanými uživateli ze speciálních škol (klienty starší 15 let nevyjímaje). Jsou našimi pravidelnými návštěvníky, v loňském roce se 8 programů zúčastnilo téměř 90 těchto dětí a dospívajících.

Od školního roku 2015/2016 připravujeme samostatnou nabídku programů pro střední školy. Tato nabídka je prezentována pedagogům na začátku školního roku společně s nabídkou edukačních programů Krajské galerie výtvarného umění ve Zlíně a Muzea jihovýchodní Moravy ve Zlíně, které mají také sídlo ve 14|15 Baťově institutu. Je připraven informační materiál, který je rozeslán elektronicky do škol, vytištěny jsou informační letáky a k propagaci využíváme i portál pro školy, který provozuje Zlínský kraj – zkola.cz. Spolupracujeme s muzeem a galerií a témata koordinujeme. Vycházíme vstříc školám, pro které je někdy výhodnější absolvovat se studenty celodenní program a spojit návštěvu výstavy, výtvarné dílny, besedy nebo lekce v knihovně. V roce 2016 se uskutečnilo 18 speciálních akcí pro středoškoláky, které realizovali pracovníci informačních služeb a oddělení pro dospělé čtenáře. Z nabídky témat školního roku 2016/2017 vybíráme:

- Seznamte se s knihovnou,
- Svět informací,
- Obory na dlaní, prohlubujeme oborové znalosti,
- Hravé bystření mysli,
- Co jste možná nevěděli o našem kraji.

Kromě vzdělávacích programů pro školy, které považujeme za velmi důležitou součást a doplnění školní výuky, se snažíme maximálně vycházet vstříc studentským a žákovským projektům – ať už jsou to literární soutěže, soutěže a prezentace školních časopisů, výtvarné, překladové nebo komiksové dílny, projekty mapující paměť národa, historii regionu, studentská setkání. Řadu z nich iniciujeme a organizujeme. Naším cílem je, aby dospívající vnímali knihovnu jako bezpečný, užitečný, přátelský a inspirativní prostor – ať už ji navštěvují individuálně, s kamarády nebo školním kolektivem. Aby knihovnice a knihovníci pro ně byli nikoli dohledem, ale partnery a průvodci ve světě umění a poznání. To klade velké nároky na celoživotní vzdělávání a osobní růst každého z nás. Rádi bychom se proto v budoucnu ještě více věnovali vzdělávání knihovníků v této oblasti a vytváření kvalitního lektorského týmu.

Beseda se spisovatelem Martinem Vopěnkou v rámci literární zóny filmového festivalu

Světy Shaun Tana

Oskar Mainx

oskar.mainx@pf.slu.cz

Příspěvek je věnován tvorbě australského spisovatele Shaun Tana, především jeho grafickým románům, které byly vydány v českém překladu. Zmíněn je také vliv českého rodáka a světově známého ilustrátora Petra Síše.

Ilustrace a komiks, to jsou v literatuře pro děti a mládež snad nejrychleji se rozvíjející oblasti. Samotný komiks prošel v posledních letech rapidními změnami. Současně je více než zřejmé, že komiks a jeho formy jako komiksový román, alba a mnohé další otvírají nové zkušenosti v oblasti nejen řeči jako takové, ale i samotné kvality čtení. Jedním z autorů, který značně posouvá žánrové hranice komiksu, možnosti autorské ilustrované knihy, ale také čtenářský proces a z něj vyplývající významové polyfonie, je Shaun Tan.

Rodák z australského Perthu, nar. 1971, proslul jako výtvarník, autor kreslených filmů, ilustrátor komiksových románů a v posledních letech i jako prozaik. Získal řadu ocenění, jejichž výčet by byl opravdu dlouhý, za všechny uvedme Oscara z roku 2010 za krátký animovaný film *The Lost Thing* (*Ztracená věc*). O rok později následovala Cena Astrid Lindgrenové, asi nejprestižnější ocenění v literatuře pro děti a mládež.

Tan své knihy vytváří s plnohodnotným zastoupením obrazové i textové složky. Jeho knihy vlastně nejsou komiksy v původním smyslu

slova. Tan vychází vstříc moderním trendům aktualizace komiksu a ilustrace, ovšem začínal jako kreslíř hororových příběhů, jejichž poučenost je u něj zřetelná. Sám uvádí inspirace

Timem Burtonem, ale nezapře ani vlivy „viktoriánské“ kresby Edwarda Goreyho (knihy *Erik* nebo povídka *Větvíčkové* ze souboru *Příběhy z konce předměstí*), stejně jako obrazů Edwarda Muncha nebo Vincenta van Gogha (v práci se štětcem). Napětím monumentality a až zenového minimalismu pak Tan odkazuje ke svému přiznávanému „učiteli“ Petru Sísovi, jenž Tanovy práce rovněž komentuje s obdivem. Výtvarné

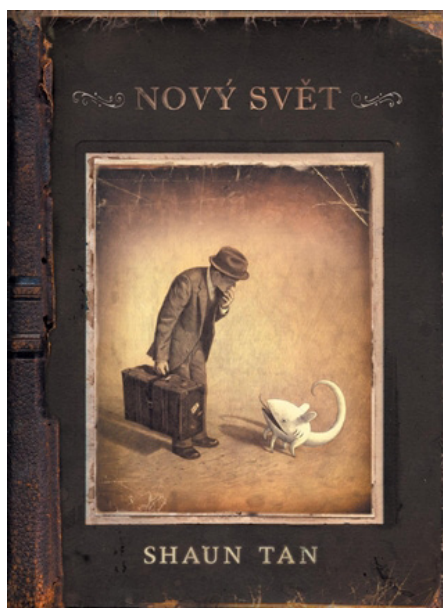
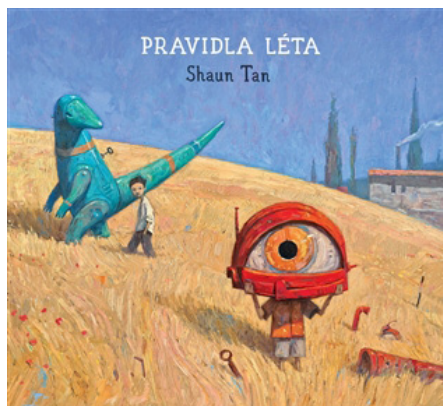
techniky kombinuje, od kolorovaných kreseb, kvaší, přes akryly, pastely až po uhel a tužku. Posledně jmenované převládá u knihy komiksových alb *beze slov Nový svět* (česky 2012, angl. jako *Arrival*, 2006). Uhel a tužka tu přirozeně podporují autentičnost emigrantského příběhu. Emigrace, hledání nového domova, postavení emigrantů v „nových světech“, emigranti jako ztracení outsideri: tato témata autora zajímají snad i proto, že sám má čínsko-malajské kořeny.

Rovina výtvarná a rovina textová tu existují na jedné straně ve vzájemné komplementaritě, ale často se obě složky rozvíjejí nezávisle na sobě a podněcují jiné kvality čtení. Obě se také podílejí, každá sama za sebe, na interpretační otevřenosti výkladů a emočně velmi intenzivní obrazotvornosti. Např. v Dědečkově příběhu (*Příběhy z konce předměstí*, č. 2011, angl. *Tales From Outer Suburbia*, 2008) ilustrace vyjadřují jakousi skrytou linku, kterou samotný hrdina-dědeček slovy (logicky, racionálně, kauzálně) nemůže, a ani neumí sdělit. Opakujícími se tématy v těchto knihách jsou (dětská) fantazie, vycházející z nevědomých vrstev, z hlubinných principů bretonovských „spojitých nádob“, synchronicita, efekty „motýlích křídel“ (*Pravidla léta*) apod.

V *Pravidlech léta* (česky 2014, angl. 2013) nás především „dostihují“ události, předměty a tvorové, s nimiž bychom se jindy setkat nemohli. Není to ale jen zvláštní čas, jsou to i prostory, kde se příběhy odehrávají, přesněji meziprostory: okraje městeček, zastrčené ulice, zadní vchody domů, zapomenuté, znenadáni se objevující kouty a dvory.

Specifické napětí obrazové i textové složky si dokáže podmanit čtenáře dospělé, dospívající i dětské. Ovšem je ještě jeden důvod zájmu o Tanovy knihy – jejich hluboká lidskost a nekaširovaný humanismus, a to napříč rasami, společenskými třídami i věkovými skupinami. Při četbě jeho děl tak můžeme zažít katarzi, ve které si připomeneme naše dětství a naše „pravidla léta“.

Bude vás zajímat, že...

... Knihovna Jiřího Mahena v Brně získala ocenění „A corto di libri“ italského Ministerstva kultury CEPPELL (Centrum pro knihy a čtení) za nejlepší knihovnické video podporující čtení a čtenářství. Spot s názvem „Chvilí se zdržím“ tvoří mozaika záběrů na lidi, kteří čtou rozmanité dokumenty na nejrůznějších místech. Knihovnu pak představuje jako místo, kde je možné se zastavit a čtení si vychutnat...

Marketingový tip #2: Začněte používat Google Analytics

Barbora Buchtová

bara.buchtova@gmail.com

Definovali jste si po minulém článku cíle, kterých by měla vaše knihovna dosáhnout? Pokud ano, budete nyní potřebovat nástroje, které vám pomůžou měřit, jak průběžně jednotlivých cílů dosahujete. (A pokud ne, čtete minulý článek v časopise Duha.) V tomto článku se dozvíte něco málo o nástroji Google Analytics, který vaše knihovna může využívat zdarma a díky kterému můžete měřit, jak se postupně zvyšuje návštěvnost vašich stránek, jak stále více lidí objednává vaše knížky online nebo kolik lidí googluje vaše akce.

Co je Google Analytics a jak funguje?

Google Analytics je bezplatná služba od Google, která vám pomůže s analýzou vašich webových stránek a ukáže, jak se vaši uživatelé na vašich stránkách chovají. Díky Google Analytics zjistíte například, na jaké stránky se vaši uživatelé dívají, kde stráví nejvíce času, odkud (z jakých jiných webových stránek) tito uživatelé přišli, kolik procent je uživatelů nových a kolik se jich vrací.

Google Analytics funguje na základě tzv. souborů cookie. Cookies jsou krátké textové soubory, které navštívené webové stránky odesílají do prohlížeče. Umožňuje webu zaznamenat informace o vaší návštěvě, například preferovaný jazyk či vaše nastavení bezpečného vyhledávání, slouží k výběru relevantních reklam, ke sledování počtu návštěvníků na stránce, k usnadnění registrace nových služeb a k ochraně vašich dat. V okamžiku, když nějaký uživatel přijde na váš web, spustí se tento prográmek v jeho prohlížeči a zaznamená kroky tohoto uživatele.

Jak si zavést Google Analytics na web vaší knihovny?

K přihlášení do Google Analytics budete potřebovat účet na Google. Ten si můžete snadno vytvořit na stránce <https://accounts.google.com/SignUp>. Následně se přihlaste do služby Analytics a v záložce správce (ozubené kolečko) zvolte možnost

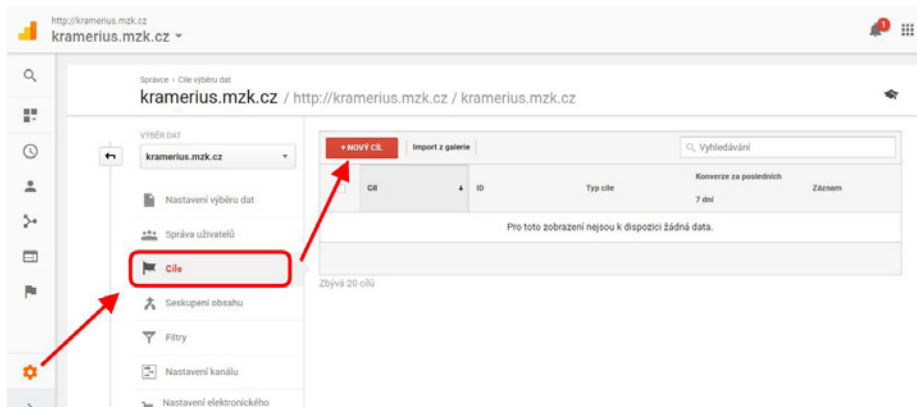
“Vytvořit nový účet”. Systém po vás bude chtít název účtu, URL webu a další údaje, jakmile údaje vyplníte, systém vám přidělí unikátní číslo pro sledování. Následně si vygenerujete měřicí kód, který pak váš administrátor webu na web přidá (přímo do kódu stránek).

Jaké základní metriky Google Analytics vyhodnocuje?

Zobrazení stránek – když si někdo na vašem webu zobrazí 1 stránku, připočte se 1 zobrazení. Znovunačtení se pak počítá jako další zobrazení.

Uživatelé – 1 uživatel = 1 cookie ve vašem prohlížeči. Pokud jeden člověk kouká na váš web jednou z tabletu, jednou z mobilu a potěť z desktopu, zobrazuje se to jako 3 různí uživatelé. Stejně tak, pokud používá různé webové prohlížeče (prohlížeč = například Internet Explorer, Google Chrome, Mozilla Firefox, Safari atd.).

Návštěva – nová návštěva se započte vždy, když uživatel vstoupí na vaše stránky, nebo pokud uživatel stráví na vašem webu alespoň 30 minut, aniž by se proklikl na další stránku – a po 30 minutách “nečinnosti” na webu pokračuje s nějakými aktivitami (proklikávání na další stránky). Nová návštěva se načte také, pokud člověk odejde a přijde z jiného zdroje (nejdříve např. přes Google, podruhé přes Facebook nebo Seznam apod.) a také, pokud člověk navštěvuje vaše webové stránky v době, kdy Google Analytics zaznamená půlnoc – úderem

Ukázka konverze - nastavení cílů

půlnoční se prohlížení webu započítává jako návštěva nová.

Míra okamžitého opuštění (tzv. Bounce rate) – Okamžité opuštění je jakákoli návštěva, která má jen jedno zobrazení stránky a pak uživatel odchází. Pokud máte vysoký Bounce rate, nemusí to ale nutně znamenat tragédii – pokud na vašem webu máte např. dlouhé video, může to znamenat, že se prostě po půl hodině ukončila návštěva (a načetlo se nové “okamžité opuštění”) a pokud po zhlédnutí videa člověk pokračoval dál, započítalo se to už jako návštěva nová. Zároveň to někdy může znamenat, že někdo třeba jen googlil pojem jako “knihovna adresa” a Google mu nabídl přímo stránku s adresou vaší knihovny, on si ji zapsal, zavřel vaši stránku a rovnou do vaší knihovny odešel (a to je přesně to, co po vašich uživateli chcete).

Konverze – jedná se o velmi důležitou metriku protože právě tato metrika vám ukáže, jestli vaši návštěvníci webu splnili některý z cílů, nebo ne. Konverze znamená vždy nějakou akci, kterou vaši uživatelé na webu učinili (objednání, registrace, přečtení, ohodnocení...). Tyto cíle se nastavují ve správci. Klikněte na “Správce” – “Cíle” – tlačítko “Nový cíl”.

Následně cíl pojmenujete v kolonce “Popis cíle” – “Název” a zvolíte “Typ” cíle. Nejčastěji to bývá cílová URL stránka – po kliknutí na nějaké

políčko (např. “Objednat”), se totiž většinou objevíme na nějaké stránce, kterou můžeme nazvat cílovou. Často je tam napsáno něco jako “Vaše objednávka knihy proběhla v pořádku”. **Zamyslete se, jaké stránky na vašem webu můžete označit jako cílové/konverzní** (tzn. tam, kam chceme uživatele dostat) **a nastavte všechny tyto stránky jako cílové** (můžete využít buď nastavení “Cíl – Je rovno” – viz níže – nebo “Cíl – začíná řetězcem” – pokud se koncovka URL stránky vždy mění pro každého nového uživatele).

Mám vše nastaveno – co dál?

Nyní můžete sledovat jednotlivé konverze i to, jak uživatelé vaším webem procházejí, kde se zastavují, odkud přišli nebo zda došli až na konverzní stránku.

Pár tipů na to, co sledovat:

1) Odkud chodí vaši uživatelé

Klikněte na tlačítko “Akvizice” – “Přehled” – zobrazí se vám základní přehled toho, odkud vaši uživatelé chodí:

- **Organic Search** – znamená, že k vám uživatelé přišli, protože si vás vyhledali prostřednictvím vyhledávačů jako je Google nebo Seznam – při dalším rozkliku se dozvíte, o jaké vyhledávače se konkrétně jedná a přes jaká klíčová slova k vám lidé chodí.

✓ **Popis cíle** Upravit
 Název: *cíl*
 Typ cíle: *Cíl*

2 **Podrobnosti cíle**

Cíl

Je rovnou Rozlišuje velikost písmen

Můžete například poslat inzerce, objednat si pro objednávku v online katalogu například www.knihovna.cz/thankyou.html pro webovou stránku.

Hodnota volitelně

Přidejte konverzi peněžní hodnotu.

Trychtýř volitelně

Zadejte očekávanou trasu návštěvnosti směrem k cíli. Použijte ji k analýze vstupních a výstupních bodů, které mají vliv na váš cíl.

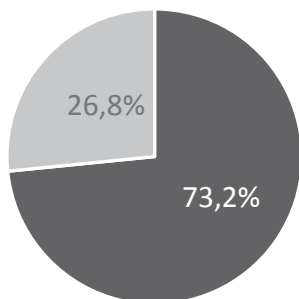
Ověřit tento cíl Zjistíte, kolikrát by tento cíl dosáhl konverze, na základě dat za posledních 7 dnů.

www.knihovna.cz/finalni-stranka

Ukázka konverze – nastavení cílových stránek

- **Paid Search** – znamená, že se k vám uživatelé dostali přes placenou reklamu tzv. PPC (pay-per-click). Pokud žádné placené reklamy nemáte, tato metrika se vám nezobrazí.
- **Direct** – znamená, že k vám lidé přišli přímo – tzn. zadali do webového prohlížeče přímo URL vašeho webu nebo vás např. mají v záložkách na liště a jen klikají na tuto záložku
- **Social** – znamená, že k vám lidé přišli přes sociální sítě jako je Twitter, Facebook, LinkedIn, YouTube, Google+, atd.
- **Referral** – další důležitá věc – znamená, že se k vám lidé dostali přes odkaz z jiné webové stránky. Když na "Referral" kliknete dál, zjistíte, jaké webové stránky na vás odkazují a ze kterých k vám proudí nejvíce lidí.
- **Email** – ukáže, kolik lidí se na vaše stránky prokliklo z jejich emailové schránky. Důležitý ukazatel, pokud pravidelně rozesíláte emailové newslettery.

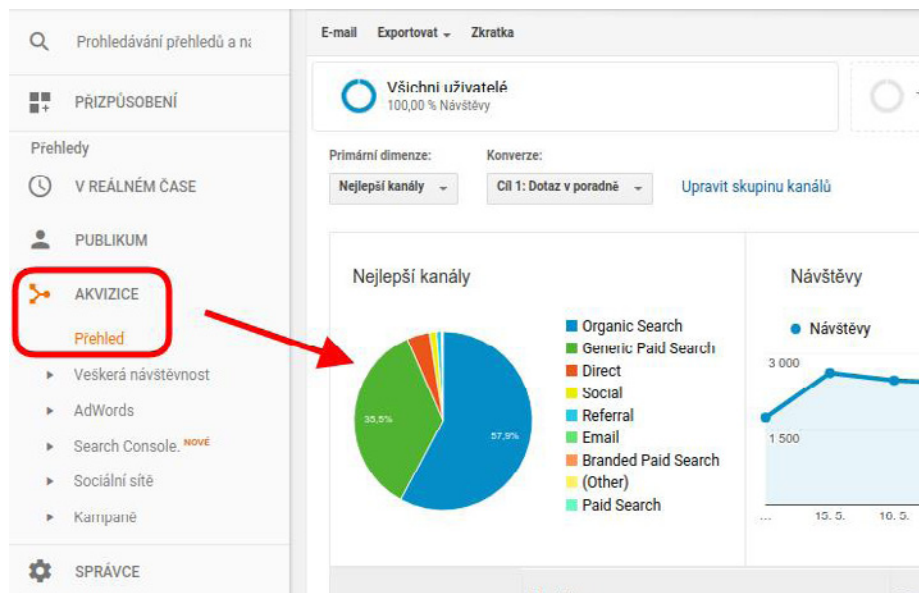
■ New Visitor ■ Returning Visitor

Přehled nových a vracejících se uživatelů

2) Jsou vaši uživatelé noví, nebo se vracejí?

Poklikněte na tlačítko "Publikum" – "Přehled" a zobrazí se vám přehledy k vašim uživatelům. Můžete se také dozvědět, kolik procent uživatelů je nových a kolik z nich se na vaše stránky vrací. Pokud byste jako knihovna měli převážné množství nových uživatelů, pak s vaším webem pravděpodobně není něco v pořádku. V sekci "Publikum" – "Chování" se pak můžete dozvědět, kolikrát se na váš web jednotlivé skupiny návštěvníků vrací.

Zobrazení přehledu, odkud přichází vaši uživatelé

3) Na jaké stránky chodí nejčastěji?

Klikněte na záložku "Chování" – "Přehled" a zjistíte, jaké stránky jsou u vás na webu navštěvovány nejčastěji – s těmito stránkami je pak dobré více pracovat – jednak by měly být více uživatelsky přívětivé a také je můžete využít např. pro zviditelnění dalších stránek či projektů, které třeba tolik navštěvované nejsou, a vy chcete, aby byly.

4) Odkud chodí lidé, kteří provedou "konverzi"/splnění cíle?

Klikněte na tlačítko "Konverze" – "Cíle" – "Přehled". Při vybrání záložky "Zdroje/médium" se vám ukáže přehled nejvíce konverzních kanálů. Tyto kanály je dobré udržovat a různými způsoby posilovat, aby se na vaše cílové stránky dostávalo více a více lidí.

Závěr

Toto jsou jen opravdové základy Google Analytics. Nástroj vám ve skutečnosti může pomoci objevit mnohem více. Nejdůležitější je předem si říci:

- 1) Co potřebujete o uživatelích vašeho webu vědět? (Např. co používají za technologie, jaké mají demografické složení...)
- 2) Jaké jsou vaše konkrétní cíle a jak se tyto cíle promítají na váš web?
- 3) Kde narážíte na nějaké zadrhly? Např. si nejste si jisti, jestli se uživatelé dokáží na danou stránku doklikat.

Vřele doporučuji přečíst si jednak oficiální návod na stránkách Google Analytics a pak také zhlédnout nějaká YouTubeová videa či vyzkoušet nějaký online kurz. Odkazy najdete níže.

Odkazy

- 1/ Centrum nápovědy Google Analytics:
<https://support.google.com/analytics/?hl=cs#topic=3544906>
- 2/ Google Partners Online Analytics Academy:
https://www.youtube.com/h?v=AwSfYIbhSAI&list=PLWYcuNyI5UXA37P3_LEK4UQ2k4N91OF3K
- 3/ Úvod do webové analytiky – kurz na Seduo.cz (placený kurz, 24 lekcí):
<https://www.seduo.cz/uvod-do-webove-analytiky>

Questy a knihovny?

Pavel Zajíc

zapa@knir.cz

Nápad sestavit a uvést v život v Rožnově quest se zrodil v hlavách rožnovských knihovníků v průběhu roku 2014. Samozřejmě byla tu inspirace. Tou byl seminář pořádaný Národní knihovnou v Praze – Suchdole a nesl název: Questing – teorie a praxe. Lektorkou a přednášející byla Blažena Hušková, která stojí za přenosem questingu do ČR. Zde jsme se seznámili s pro nás doposud neznámým fenoménem questu. A zjistili, že je to hra, která může bavit nejenom hráče, ale také jeho tvůrce.

Co to tedy quest je?

Pro ozřejmění a vysvětlení cituji web questing.cz.

*„Quest neboli hledačka je cesta, zábava i po-
učení. Hráli jste někdy šipkovanou, nebo hledali
poklad? Určitě ano. I v questingu si něco podob-
ného vyzkoušíte. Vydáte se na cestu, budete hle-
dat indicie a luštit tajenku. Nepotřebujete více
než list papíru, na kterém je, většinou formou
veršů, popsaná trasa podle orientačních bodů.
Splníte úkoly, vylustíte tajenku a poklad bude
váš! Je to jednoduché!“*

Tolik tedy web, který se questy a questingem
zabývá.

Projekt „Město v mé paměti“

Nyní je nutné popsat situaci, která vznikla rožnov-
ských questů předcházela. V Městské knihovně
v Rožnově se 10 let zabýváme živou pamětí města.
Projekt, který jsme pojmenovali „Město v mé pa-
měti“, si před lety dal za cíl pracovat s aktivními
seniory tak, aby tito lidé zaznamenávali vzpo-
mínky na město Rožnov, jak si jej pamatují nejen
z dob svého dětství. Vzpomínky pak jsou uspořá-
dány do vycházkových tras po městě a účastníci
projektu jsou samotnými průvodci po těchto
okruzích. Vznikly tak průvodce pamětí města,
které seznamují s podobou města, jaká dosud

Uvedení questu Rožnovská struha

Čtení instrukcí ke questu Rožnovská struha

nebyla zaznamenána. Při společných setkáváních pracovního týmu se však nakonec ukázalo, že potenciál skupiny daleko přesahuje naše očekávání. Oproti prvotnímu záměru vznikla řada aktivit, která přerostla do cíle a dlouhodobé spolupráce. Navíc jsme v týmu seniorů získali silného partnera, který dokáže po svém zpracovat témata, která knihovna skupině, jako koordinátor projektu, navrhuje. Více o projektu Město v mé paměti lze čerpat na webových stránkách knihovny (viz <http://knir.cz/mesto-v-me-pameti/o-projektu/>).

A dostáváme se k logickému vyústění, které se nabízelo po absolvování semináře o questingu. Nabídněme myšlenku questu naší seniorské skupině. Třeba nás překvapí, jakým způsobem se tohoto fenoménu ujme. Člověk míní, život mění.

Rožnovská struha

Na počátku roku 2015 jsme skupinu Město v mé paměti seznámili s principem tvorby questu se záměrem, aby její členové zkusili vytipovat trasu, kudy by první rožnovská hledačka vedla. Zároveň jsme oslovili lidi, kteří se v Rožnově zabývají geocachingem, aby skupině pomohli s přípravou. Po zpočátku rozpačitém přijetí nápadu se nakonec realizace povedla, avšak výsledkem nebyl 100% quest, spíše klon naučné stezky a questu. Jmenuje se Rožnovská struha a slavnostně jsme jej uvedli

do života v srpnu 2015. Mapuje historii a trasu dnes již zaniklého vodního kanálu, který do 60. let minulého století protékal centrem města. V roce 2016 přibyla anglická mutace hledačky, takže Rožnovskou struhu si mohou projít i zahraniční turisté. Reakce veřejnosti byly a jsou velmi pozitivní.

Osvobození Rožnova

V roce 2017 jsme chtěli vytvořit skutečně opravdový quest, tak jak má vypadat. Za metodického vedení zkušeného tvůrce questů z nedalekého Štramberka pana Dalibora Kvity, se tak zrodil quest s názvem Osvobození Rožnova, který provede zájemce po místech, kde 5. května 1945 probíhaly boje a padli místní občané. Texty obou rožnovských questů jsou dostupné na <http://knir.cz/z-tisku/questy/>. Místní televize natočila k otevření questu krátkou reportáž (<https://goo.gl/1oxzEL>).

Závěr

Myslím, že questy a jejich tvorba, můžou být výzvou pro ty knihovny, které rády obohacují život ve svých obcích. Rožnovská knihovna k takovým patří a věřím, že za jejího přispění budou vznikat další. Pro zájemce o tuto problematiku doporučuji knihu Questing (tvoříme hledačky pro lidi a s lidmi), která vyšla v českém překladu a je doplněna řadou ukázek českých questů.

Knihovna pro mladé v Třinci

Martina Wolna

reditelka@knihovnatrinec.cz

Knihovna Třinec má mezi knihovnami v Česku jeden unikát. Vedle knihovny pro děti a knihovny pro dospělé v ní najdete i knihovnu pro mladé – Mklub.

Mklub je plnohodnotný, samostatný prostor, nebo chcete-li oddělení, s širokou škálou služeb šitých na míru právě mladým lidem. Vznikl v roce 2010 s cílem nabízet kompletní mix knihovnických, informačních, komunitních a volnočasových služeb pro cílovou skupinu uživatelů od 13 do 26 let. Základními pilíři služeb jsou:

- knihovní fond a přístup k informacím,
- prostor (fyzický i mentální),
- aktivní práce s mladými lidmi.

1/ knihovní fond a přístup k informacím

Knihovní fond je profilován a budován s ohledem na zájmy a potřeby cílové skupiny. To znamená, že kromě doporučené školní četby a naučné literatury podporující formální vzdělávání, Mklub nabízí také možnost vzdělávat se a rozvíjet v různých zájmových oblastech (např. hudba, umění, technologie), a to také v polštině a několika světových jazycích. Poměrně velká část fondu je tvořena žánrovou literaturou (fantasy, sci-fi, komiksy, horory atd.).¹ Kromě audioknih, časopisů a e-čteček velký zájem u uživatelů vzbuzuje rozsáhlý fond deskových stolních her, který je průběžně aktualizován. Samozřejmostí je přístup k internetu a 12 studijních míst. Součástí informačních služeb knihovny je informační centrum pro mládež (ICM)³.

2/ prostor (fyzický i mentální)

Za svou poměrně krátkou existenci funguje Mklub již ve třetím prostoru. Příčinou přemístování byla rekonstrukce Knihovny Třinec v roce 2014. Původní prostor si navrhli a vybudovali sami pracovníci knihovny s cílem vytvořit příjemné místo lákající k pobytu. A to se, jak ukázal čas, povedlo „do posledního polštářku“. Po krátké epizodě v provizorních prostorech se Mklub vrátil do hlavní budovy zrekonstruované knihovny, do nového, architektem navrženého prostoru, který již tak příjemný není. A právě díky tomu se potvrdilo, jak důležitým faktorem v poskytování služeb pro mladé je prostor sám o sobě a při jeho vytváření a designování nestačí pohled odborníka, ale také těch, pro které má být místo primárně určeno. Nicméně kromě fyzického prostoru knihovna nabízí mladým lidem volný a svobodný prostor k iniciativám a realizaci vlastních nápadů. Tato již v úvodu zmínovaná mentální rovina Mklubu je jedním z jeho stěžejních benefitů, stejně jako celé knihovny.

3/ aktivní práce s mladými lidmi

Výše zmíněné dokládá, že dobrý prostor a atraktivní fond k úspěchu nestačí. Klíčové pro fungování knihovny pro mladé jsou osoba knihovníka a jeho osobní, proaktivní přístup k návštěvníkům (více než v jiných odděleních knihovny). V třinecké knihovně se mladým lidem naplno věnují 2 pracovníci, na které jsou kladeny vysoké nároky, a je podmínkou, aby se pravidelně vzdělávali v nejrůznějších programech pro pracovníky s mládeží. Dle slov uživatelské Markéty: *Knihovník je mentorem, partnerem, iniciátorem a podporovatelem, a často i důvodem, proč se mladí do knihovny vrací. Stejně jako dobrý barman, musí knihovník umět adekvátně*

1 WOLNA, Martina a Martin ČADRA. M klub v třinecké knihovně. Knihovnické zpravodaj Vysočina [online]. Havlíkův Brod, 2012, 12(2) [cit. 2017-05-15]. ISSN 1213-8231. Dostupné z: <http://kzv2.kkvysočiny.cz/archiv.aspx?id=1442&advatic=yes>

2 V tomto ohledu patří Knihovna Třinec mezi tři knihovny v ČR, které žánrový fond systematicky budují. Viz LINC, Míla. Fantastické knihovny OOK? OOK!. In: Inlow.cz [online]. Brno: Kabinet informačních studií a knihovnictví, 2012 [cit. 2017-05-15]. Dostupné z: <http://www.inflow.cz/fantasticke-knihovny-ook-ook>.

3 ICM jsou pracoviště poskytující dětem a mládeži informace a služby vztahující se k jejich potřebám – prodej slovních karet ISIC, ITIC a ALIVE, přihlášky na SŠ, VOŠ a VŠ, inzertní nástěnka nabídka/poptávka, ad. – viz <http://www.msmt.cz/mladez/informacni-centra-pro-mladez>

přístupovat k jednotlivcům i skupinám, zvolit správný způsob komunikace, umět poradit to pravé knihovnické menu. K tomu je potřeba dobře znát cílovou skupinu a její potřeby. Takový knihovník pak díky aktivní práci s mladými lidmi dává knihovně obsah a společně jí téměř doslova vdechují život. Zajímavé aktivity a jejich kvalitní dramaturgie, která vychází z velké části z iniciativy uživatelů (knihovník je v roli poradce a mentora), pak lákají do knihovny další mladé lidi. Velmi důležitá je samozřejmě forma. Akce jsou realizovány na základě neformálních a zážitkových vzdělávacích metod. Během let, kdy Mklub funguje, se vyprofilovaly tři výrazné okruhy a způsoby práce s mladými lidmi:

- dobrovolnické centrum,
- občanské vzdělávání (lidská práva, multikultura atd.),
- žánrové programy (cestování, fantasy, horory atd.).

Dobrovolnické centrum K3

V roce 2015 začalo v knihovně pro mladé fungovat nové **Dobrovolnické centrum K3**, zaměřené primárně na dobrovolnickou činnost mladých lidí v knihovně, avšak se širokým přesahem do veřejného života a kultury samotného

města i zájmů dobrovolníků. Pravidelná, celoroční činnost DC umožňuje mladým lidem se scházet, trávit společně čas a především vytvářet a realizovat akce pro místní komunitu, které se z velké části realizují v knihovně nebo ve veřejném prostoru města. Přidanou hodnotou je získávání široké škály kompetencí a dovedností od organizace práce, přes kreativní činnosti až po zlepšování komunikace a učení se realizovat vlastní nápady a myšlenky.⁴

Občanské vzdělávání

Občanské vzdělávání ve své podstatě navazuje na činnosti Dobrovolnického centra K3, které dává možnost mladým lidem zapojit do dění v daném místě, ale také možnost práce na projektech. Dobrovolníci Mklubu například ve spolupráci s organizací Člověk v tísni organizují festival Jeden svět Třinec nebo participují s mládežnickými organizacemi v regionu, které hostí zahraniční dobrovolníky EDS.⁵ S nimi pravidelně pořádají tzv. Language Coffee, setkání u kávy zaměřené na konverzaci v angličtině, a prožitkové multikulturní programy.⁶

⁴ Viz <https://knihovnatrinec.cz/dobrovolnicke-centrum-k3>

⁵ Viz <http://www.mladezvakci.cz/evropska-dobrovolna-sluzba>

⁶ Viz <https://knihovnatrinec.cz/language-coffee>

Workshop šermu v Knihovně Třinec

horrorrocka

Mklub knihovna pro mladé

Language_coffee_cooking_edition

Mklub knihovna pro mladé

Mklub_old

Mklub_old

Vzdělávání v oblastech lidských práv, multikulturní a v současné době také dezinformací se Mklub věnuje také v rámci vzdělávacích programů a lekcí pro základní a střední školy.

Žánrové programy

Každoročně v prostoru knihovny (i mimo něj) několik probíhá akcí zaměřených na specifické žánry, které reflektují zájmy mladých uživatelů knihovny. Nejvýraznějším projektem poslední doby je **TriCon**⁷ nebo **HorrorNocka**. Jedná o mix populárních „nocovaček“ v knihovně, LARPU⁸ a přednášek zaměřených na daný žánr, kterému je konkrétní Con⁹ věnován. Stálci jsou cestopisné přednášky nebo outdoorové filmové festivaly. Nejúspěšnější akcí z poslední doby byla akce STARTUP Třinec, představující úspěšné mladé podnikatele z Třince, na kterou dorazilo bezmála 60 mladých lidí, a většina z nich našla cestu do knihovny úplně poprvé.

Závěrem recept z třinecké knihovny na dobré služby pro mladé. Vytvořte skvělý prostor

7 Viz <https://knihovnatrinec.cz/tricon>

8 LARP (z anglického Live Action Role Play) je forma hraní rolí, ve kterém žijí lidé fyzicky svými činy představují činy svých postav. Účastníci interagují mezi sebou navzájem a s okolním prostředím, přičemž usilují o splnění cílů ve fiktivním světě reprezentovaném světem skutečným. Pro LARP je typické, že nemá žádné publikum a jeho smyslem je hlavně zábava a zážitek účastníků.

9 Con (z anglického convention) je setkání fanoušků, ať už se jedná o sci-fi, fantasy, určitý televizní seriál, film, spisovatele, herce nebo jiné zábavy (počítačové hry, anime, stolní hry, karetní hry) na předem domluveném místě a předem domluvené době. V angličtině může znamenat jakékoliv setkání.

a najdete správné lidi. Důležité je mít vizi, koncepci a hlavně ZÁJEM věnovat mladým lidem stejnou pozornost, jako ostatním návštěvníkům knihovny. Mít pro ně srozumitelnou nabídku cíleně designovaných služeb. Protože nemít v knihovně oddělení pro mladé je jako nemít v supermarketu oddělení zeleniny.

Použitá literatura

- 1/ WOLNA, Martina a Martin ČADRA. Mklub v třinecké knihovně. Knihovnický zpravodaj Vysočina [online]. Havlíčkův brod, 2012, 12(2) [cit. 2017-05-15]. ISSN 1213-8231. Dostupné z: <http://kzv2.kkvysociny.cz/archiv.aspx?id=1442&advatic=yes>.
- 2/ Dobrovolnické centrum K3. In: knihovnatrinec.cz [online]. Třinec: Knihovna Třinec, příspěvková organizace, 2016 [cit. 2017-05-15]. Dostupné z: <https://knihovnatrinec.cz/dobrovolnickce-centrum-k3>.
- 3/ Mklub je tady pro mladé už 5 let. In: knihovnatrinec.cz [online]. Třinec: Knihovna Třinec, příspěvková organizace 2015 [cit. 2017-05-15]. Dostupné z: <https://knihovnatrinec.cz/mklub-je-tady-pro-mlade-uz-5-let>.
- 4/ KALOUDOVÁ, Lucie. Mladí v hledí knihovny. Inflow.cz [online]. Brno: Kabinet informačních studií a knihovnictví, 2012 [cit. 2017-05-15]. Dostupné z: <http://www.inflow.cz/mladi-v-hledi-knihovny>.
- 5/ LINC, Míla. Fantastické knihovny OOK? OOK!. In: Inflow.cz [online]. Brno: Kabinet informačních studií a knihovnictví, 2012 [cit. 2017-05-15]. Dostupné z: <http://www.inflow.cz/fantasticke-knihovny-ook-ook>.
- 6/ Mklub Třinec. In: Facebook [online]. [cit. 2017-05-16]. Dostupné z: <http://www.facebook.com/mklubtrinec>.

Akce Promítej i ty!

Národní informační centrum pro mládež

Barbara Bielíková

barbara.bielikova@nuv.cz

Národní informační centrum pro mládež (NICM) vzniklo před 25 lety, jako první Informační centrum pro mládež v České republice. Hlavním důvodem vzniku NICM byla potřeba poskytovat ověřené, úplné, objektivní a spolehlivé informace především žákům, studentům, mladým lidem do 30 let, ale i pedagogickým pracovníkům a pracovníkům s mládeží. Hlavní činnost centra se přizpůsobuje trendům v potřebách mládeže. Mladí lidé nejčastěji přicházejí pro informace a radu v těchto oblastech: možnosti studia v Česku a v zahraničí, doplnění a uznávání vzdělání, pomoc s vyhledáním práce, stáží a brigád, workcampů i dobrovolnických aktivit, příprava na pracovní proces a možnosti vycestování do zahraničí. V současné době cítíme jako téma naše, i celé sítě, mediální a informační gramotnost.

V roce 2016 se na pracovníky NICM obrátilo přibližně 3 000 klientů se žádostmi o informace, na které jim bylo odpovězeno osobně, telefonicky, e-mailem i prostřednictvím sociálních sítí. Zájemci v centru využili možnost nechat si vystavit na počkání mezinárodní studentské i učitelské průkazy ISIC, ITIC, Scholar, EYCA, nebo koupit vstupenky na některé akce pro mládež (např. Majáles). NICM nabízí mladým také bezplatné využití grafických, audio a video editačních programů ve studiu "Mixér", které je součástí NICM. Prostory NICM v centru Prahy často využily také dobrovolnické organizace, studentské skupiny a další zájemci, kteří zde mohli studovat či uskutečnit různé semináře a setkání.

Návštěvnost webových stránek www.nicm.cz, www.ismcr.cz, www.remix.nicm.cz, spravovaných NICM, činila v roce 2016 téměř půl milionu návštěv. NICM také spravuje a aktualizuje obsah mobilní aplikace „lčko v kapse“ a podílí se na správě webů www.kurzby.nicm.cz

a mezinárodního cestovatelského portálu www.infomobil.org. NICM vydává dvakrát měsíčně INFOlisty s výběrem nejzajímavějších informací pro mladé a jedenkrát měsíčně Zpravodaj pro pracovníky Informační sítě pro mládež. Společně s redaktory informačních center pro mládež z celé republiky je pravidelně vydáván elektronický časopis Remix (regionální mix informací). Do časopisu přispěli mladí autoři svými náměty, příběhy, zkušenostmi ve více než 200 článcích. Pracovníci NICM ve spolupráci s dalšími organizacemi uspořádali pro žáky základních, středních škol, pro pracovníky s mládeží i další zájemce z řad veřejnosti nespočet vzdělávacích a cestovatelských přednášek.

NICM působí z pověření MŠMT jako koordinační, konzultační a metodické místo pro všechna informační centra pro mládež (ICM). Vydává metodické materiály, zajišťuje kampaně, soutěže, ankety, přináší informace a inspiraci z evropské sítě. Organizovalo tři celostátní setkání a výměny zkušeností pro pracovníky regionálních ICM. Síť informačních center pro mládež v ČR (ISM) je součástí evropské sítě informačních center pro mládež, kterou zastřešuje Evropská informační a poradenská kancelář (ERYICA – European Youth Information and Counselling Agency). V roce 2004 na patnáctém Generálním shromáždění byla přijata **Evropská charta informací pro mládež**, jako klíčový dokument, z jehož zásad vychází poskytování informací pro mládež v Evropě. Ve všech Informačních centrech pro mládež jsou dle ní Informace poskytovány zdarma, diskrétně a anonymně. V ČR je více než 40 Informačních center pro mládež (ICM), z toho 23 certifikovaných. Každoročně NICM ve spolupráci s Národním institutem pro další vzdělávání organizuje školení YIntro – Stepping

Into Youth Information (akreditované ERYICA), kterým musí projít každý začínající pracovník ICM.

S knihovnami již v minulosti NICM spolupracovalo, třeba právě úspěšným projektem „Galaxie informací“, který se stále daří v některých regionech udržovat. Projekt „Galaxie informací“ vznikl před lety a pravidelnými setkáními propojoval subjekty poskytující informace mladým lidem, jako jsou ICM, knihovny, městská a turistická informační centra, poradny při ÚP atd. Rádi bychom tento projekt obnovili na všech úrovních a ve všech regionech. Spolupráce s knihovnami se však v mnohých ICM v regionech už teď velmi dobře daří a zakládá si

na mnohaleté tradici. Knihovny se spolupodílí na akcích ICM a naopak. V současnosti dokonce existuje také několik ICM, která vznikla při knihovnách. Žádné z nich však zatím neprošlo procesem certifikace, takže o jejich činnosti bohužel nemáme velký přehled.

NICM každoročně spolupracuje také s dobrovolnickými, volnočasovými, vzdělávacími a dalšími organizacemi, jako jsou např. Tamjdem, Tandem, CZECH-US, Mezinárodní cena vévody z Edinburghu, Národní centrum bezpečnějšího internetu, Euroguidance, Eurodesk, AIESEC, INEX-SDA, CCUSA, zastoupení Evropské komise v ČR, Česká středoškolská unie, ČRDM, SPDDM, Strukturovaný dialog, PIS a další.

Rozhovor s PhDr. Hanou Landovou, PhD.

Libuše Foberová

libuse.foberova@centrum.cz

Začala bych postupně, jste předsedkyní Asociace knihoven vysokých škol (VV AKVŠ ČR), která vznikla za účelem hájit a prosazovat zájmy vysokých škol, zastupovat vysoké školy mimo jiné i v oblasti státní informační politiky a národního knihovnického systému a s cílem vytvořit platformu pro spolupráci na národní i mezinárodní úrovni. Co z toho se daří a kde máte rezervy?

AKVŠ funguje již 15 let a domnívám se, že za tu dobu ušla velký kus cesty a podařilo se jí získat si své stálé místo nejen v knihovnické komunitě, ale i v prostoru vysokoškolského vzdělávání. Představitelé AKVŠ dlouhodobě komunikují nejen přímo s členskými univerzitami a jejich knihovnami, ale vystupují například i na půdě Rady vysokých škol nebo České konference rektorů. Zároveň se snažíme co

nejlépe spolupracovat s kolegyněmi a kolegy z jiných typů knihoven, například na půdě Ústřední knihovnické rady. V rámci své činnosti máme některá stálá témata – zajištění informačních zdrojů, podpora otevřeného přístupu a rozvoj informační gramotnosti – ale zároveň se každý rok objevují témata aktuální, která je třeba řešit na základě vzniklé situace. Jedná se třeba o různé otázky legislativní, případně témata hýbající vysokým školstvím, která se dotýkají i knihoven. Typickým příkladem takového tématu byla problematika predátorských časopisů. Mým kolegyním a předchůdkyním ve vedení VV AKVŠ se velmi dobře dařilo Asociaci a s ní i knihovny jejích členských univerzit posouvat kupředu a já se na to s kolegy ze stávajícího výkonného výboru snažím navázat. Zdá se, že hlavním motivem tohoto funkčního období bude nastavení systému financování elektronických informačních zdrojů v návaznosti

na nově vzniklé licenční centrum CzechELib. Jedná se o zcela nové prostředí, se kterým české vysoké školy zatím nemají zkušenosti. Dalším velkým tématem je definování kritérií kvality vysokoškolských knihoven – v návaznosti na nový systém institucionálních akreditací. A to jsou z mého pohledu opravdu velké výzvy.

Jak se daří spolupráce u nás a jak zahraniční?

Spolupráce je, dle mého názoru, hlavní esencí fungování organizací jakou je AKVŠ. Asociace vznikla právě na základě potřeby spolupráce

a výměny zkušeností a bez těchto principů by nemohla tak dlouho fungovat. Myslím, že obecně se dá říci, že spolupráce funguje velmi dobře – ale lze to jistě rozdělit na několik rovin, které se nevyvíjejí rovnoměrně. Nejprve se posilovala spolupráce mezi členskými univerzitami a jejich knihovnami, mezi výkonným výborem a knihovnami a pak se

relativně velmi záhy začal klást velký důraz na spolupráci se zahraničím. Ta byla nejprve spíše v takové pasivní poloze – tedy naši knihovníci jezdili do zahraničí a získávali informace na konferencích, případně jsme zvali zahraniční přednášející na odborné akce pořádané AKVŠ. V posledních letech je ale zjevný velmi pozitivní trend, kdy naši knihovníci jezdí na mezinárodní konference a prezentují své zkušenosti a výsledky svých projektů – často s velmi kladným ohlasem. Jsme zváni do různých pracovních skupin a v minulém roce byla AKVŠ hlavním organizátorem velké mezinárodní konference o informační gramotnosti ECIL 2017, která

skončila velkým úspěchem. V současné době vidím jako velmi důležitý rozvoj spolupráce v rámci ČR napříč různými typy knihoven. Byť jsou vysokoškolské knihovny v mnoha ohledech velmi specifické, vidím mnoho oblastí, kde by byla spolupráce s veřejnými, případně školními knihovnami velmi přínosná. Jedná se zejména o otázky rozvoje informační gramotnosti nebo rozvoje komunitní role knihoven.

Mezi tři klíčové aktivity AKVŠ ČR patří – podpora otevřeného přístupu jako změny v komunikaci vědeckých výsledků; podpora vědy, výzkumu a vzdělávání; podpora informačního vzdělávání.

Jak se díváte na problematiku parazitování predátorských časopisů na myšlence Open Access?

Jedná se o problematiku, která v posledních několika letech zaměstnává vysoké školy i jejich knihovny po celém světě. Samozřejmě je škoda, že je velmi pozitivní trend otevírání a zpřístupňování výsledků

vědecké práce narušen a do jisté míry i zdiskreditován. Ale je to, bohužel, asi přirozené, že se vždy najdou jednotlivci či skupiny, kteří se snaží na takovýchto věcech vydělat a obohatit se, bez ohledu na důsledky. Na druhou stranu – snažím se vždy na každé situaci najít něco pozitivního. Diskuse nad problematikou predátorských časopisů otevřely mnoho dalších témat, která se týkají smyslu a etických principů vědeckého publikování jako celku, stejně jako třeba kritického myšlení a kritického hodnocení informací. A to jsou témata, která se našeho oboru velmi úzce týkají a knihovny do nich mají možnost vstoupit a ukázat význam aktivit souvisejících například

s rozvojem informační gramotnosti. Je tedy možné to vidět i jako velkou příležitost, kterou by bylo škoda nevyužít.

Jak konkrétně podporujete vědu, výzkum a vzdělávání?

To je velmi široká otázka, protože informační podpora vědy, výzkumu a vzdělávání je vlastně podstatou fungování VŠ knihoven. Je to důvod, proč knihovny na vysokých školách jsou a kolem tohoto tématu se točí všechny naše služby, budování tištěných i elektronických fondů a vzdělávací aktivity. Kdybych ale měla vybrat příklady služeb, které třeba v městských knihovnách nejsou tak běžné, byla by to například podpora publikační činnosti. Jedná se o poradenství v oblasti volby vhodného časopisu pro publikování výsledků výzkumu (právě třeba s důrazem na otázky otevřeného přístupu), komplexní rešerše k určitému odbornému tématu, dodávání plných textů požadovaných publikací, podpora práce s informacemi (např. v podobě citačních manažerů). Poté také sledování citačního ohlasu dané publikace, poradenství v oblasti vědeckých identifikátorů a propagace v rámci vědeckých sociálních sítí. Ale to je opravdu jen malý výsek činnosti. Další významnou oblastí jsou aktivity v oblasti informačního vzdělávání – práce se studenty od 1. ročníku až po doktorandy.

Cílem komise pro informační vzdělávání a informační gramotnost na vysokých školách (IVIG) je systematický rozvoj informačního vzdělávání na vysokých školách v ČR a jeho zapojení do kontextu celé vysoké školy. Jak se daří naplňovat otevřenost komise IVIG nečlenům AKVŠ ČR?

Na rozdíl od členství dané instituce v AKVŠ samotné, kde jsou kritéria jasně stanovená, členství v jednotlivých pracovních skupinách, komisích, či iniciativách, které v rámci AKVŠ působí, bylo vždy umožněno každému zájemci. Platí to tedy i pro komisi IVIG. Jsem v komisi od jejího založení

a vím, že jsme měli kolegy z MZK, NTK i třeba NLK. Z podstaty věci bude vždy většina členů z řad VŠ knihovníků, protože témata, která komise řeší, se vztahují k praxi vysokých škol. Ale vítán je každý, kdo má o daná témata zájem, může z nich získat inspiraci pro svou knihovnu, ale také je ochoten do činnosti komise vložit svou energii a čas.

Zajímá nás, jak jsou na tom obecně studenti s informační gramotností? Přicházejí na vysoké školy dostatečně připraveni? Z osobní zkušenosti vím, že spíše ne. Mnohdy se neorientují ani v základech, nejsou sečtělí a spoléhají na Google. Zřejmě nejvíce selhávají školní knihovny.

Toto je téma, které je mi velmi blízké a je to velmi složitá otázka, která se nedá zodpovědět několika větami. Ale obecně lze říci, že znakem současné doby jsou, bohužel, rozevírající se nůžky mezi jednotlivými skupinami mimo jiné i pokud jde o úroveň informační gramotnosti. A nevyhýbá se to ani absolventům středních škol, kteří přicházejí na školy vysoké. Úroveň znalostí, se kterými přicházejí, je často velmi odlišná. Někteří neznají nic než Vámi zmiňovaný Google, jiní jsou už z gymnázia zvyklí psát odborné texty, pracovat se zahraničními informačními zdroji a informace ověřovat a zdátne argumentovat. Je velmi těžké tuto úroveň srovnat – ale je to klíčové pro další úspěšné studium. Proto se o to jako knihovníci snažíme. Fakt, že v ČR neexistuje ucelený systém školních knihoven, v této oblasti hraje velmi negativní roli. Naštěstí je tento deficit do jisté míry kompenzován knihovnami městskými či krajskými a jejich programy spolupráce se školami.

Daří se vysokým školám zasadit IG do kontextu?

Velmi se to vylepšuje. A je to z velké části způsobené i tím, jak se knihovny stávají stále více pevnou součástí dané vysoké školy a učící knihovníci vstupují do výuky odborných předmětů, komunikují s pedagogy i s vedením kateder, fakult či vysoké

školy jako celku. Tato spolupráce a jistá forma integrace informačního vzdělávání do výuky umožňuje chápání dovedností a znalostí souvisejících s informační gramotností jakožto nedílné součásti kompetencí každého studenta a posléze absolventa vysoké školy. Ale i přes tyto úspěchy máme před sebou ještě velmi dlouhou cestu.

Jaká témata chce IVIG řešit do budoucna?

U některých témat to lze těžko předvídat, ale v současnosti se zdá, že to bude zejména posilování spolupráce mezi knihovnou a dalšími součástmi univerzity právě v otázkách rozvoje programů na zvyšování informační gramotnosti a obecně dovedností potřebných pro úspěšné studium. V angličtině se používá výraz *academic skills*, tedy jakési obecné akademické či studijní dovednosti. Přetrvávajícím tématem je zvyšování kompetencí učících knihovníků – například v oblasti využívání vzdělávacích technologií.

Ještě bych se zeptala na jednu zajímavou roli knihoven vysokých škol, a to je určování trendů a směru knihovnictví obecně. Jak vnímáte tuto roli knihoven vysokých škol?

Domnívám se, že to vyplývá z podstaty vysokoškolského prostředí jako takového. V mnoha oborech vycházejí inovace právě z prostředí univerzit, které se, kromě výuky studentů, zabývají právě výzkumem a poskytují velmi dobré podhoubí pro rozvoj – mimo jiné i svým knihovnám. Infrastruktura univerzit a jejich knihoven bývá robustnější než je tomu například u městských knihoven a do značné míry mohou tak vysokoškolské knihovny sloužit jako jakési inkubátory či pískoviště pro rozvoj a zkoušení nových systémů a služeb. Studenti a akademičtí pracovníci jsou také velmi náročnými uživateli a požadují od knihoven perfektní servis a podporu pro své studium a vědeckou práci, což je motivující. Zároveň jsou tito uživatelé také pravděpodobně méně konzervativní a více otevření změnám a novinkám. Samostatnou kapitolou jsou knihovny na univerzitách, kde zároveň působí

katedry (v zahraničí i celé fakulty) knihovní a informační vědy. Výsledky výzkumu na těchto pracovištích se často pilotně aplikují právě v univerzitní knihovně.

Ve světě se univerzitní knihovny velmi cení, říká se o nich, že jsou srdcem univerzity a zavalí se komunitními centry školy. Nabízejí atraktivní prostředí, nejrůznější vzdělávací programy, doslova studenty zavalí informacemi. Informace jde za studentem, ne student za informací. Jak vnímáte zahraniční zkušenost a jaký máte názor na komunitní roli knihoven vysokých škol?

Vysokoškolské knihovny v mnoha zemích jsou nám velkou inspirací. Sama velmi dobře znám knihovny v USA a Kanadě, pečlivě sledujeme knihovny ve Velké Británii a vůbec celé západní Evropě. Situace je přesně taková, jak jste uvedla – jen bych možná váhala nad tím termínem „zavalí informacemi“. Protože to není cílem knihovny – za studentem sice jdeme, ale snažíme se mu informace zpřístupnit dle jeho aktuálních potřeb a v podobě, v jaké je schopen je efektivně využít. Ale komunitní role, o které tak často slyšíme u městských knihoven, je posilována i u knihoven na vysokých školách. Pro studenty by měly být přátelským neutrálním prostorem, kde kromě studia mohou i relaxovat, setkávat se se spolužáky – nad projektem nebo deskovou hrou, podívat se na zajímavý film či výstavu nebo si vypít dobrou kávu. Další rovinou této funkce je otevřenost knihovny veřejnosti, pořádání zajímavých akcí například pro studenty středních škol a zapojení se do akcí jako jsou například dny otevřených dveří dané univerzity.

Závěrem bych se chtěla zeptat, jak celkově vnímáte roli knihoven ve společnosti a jak vidíte budoucnost knihoven?

O proměnách role knihoven ve společnosti se diskutuje již mnoho let. Osobně nejsem zastáncem pesimistických scénářů nahlížejících na knihovny jako na víceméně irelevantní instituce.

Změna role knihovny – bez ohledu na její typ – bude asi výraznější než kdykoliv v minulosti. Ale viděla bych to jako příležitost pro otevírání nových dveří a zkoušení nových cest. Současná situace na mnoha místech světa ukazuje, že pozice knihovny jako bezpečného místa zajišťujícího rovný přístup k mnoha různým informačním zdrojům, místa podporujícího formální i neformální vzdělávání a upevňování komunity je velmi aktuální. A knihovníci jako průvodci světem informací a jejich kritického hodnocení jsou trvale velmi pozitivně vnímanými experty. Jen musíme i sami pracovat na rozvoji svých kompetencí, nebát se změny uvažování a stále častějšího vykračování z komfortní zóny zaběhaných postupů. A možná bude třeba se častěji než dříve stavět pevně na stranu obrany práva na rovný přístup k informacím, iniciativ na podporu otevřeného přístupu k vědeckým informacím a datům a boje proti zvětšování digitální propasti. To jsou pro všechny knihovníky velké

výzvy. Pokud budeme schopni je dobře a zodpovědně uchopit, nemusíme se o svou budoucnost obávat.

Děkuji Vám za Váš čas a za rozhovor.

Libuše Foberová

PhDr. Hana Landová, PhD. působí jako knihovník a vysokoškolský pedagog. Hlavním tématem jejího odborného zájmu je problematika informační gramotnosti a role knihoven a knihovníků ve vzdělávání. V rámci své publikační i přednáškové činnosti se věnuje i tématu spolupráce knihoven a vzdělávacích institucí. Je členkou programového výboru konference ECIL – European Conference on Information Literacy. Od února 2016 je předsedkyní Asociace knihoven vysokých škol ČR. Jejími odbornými působišti jsou Česká zemědělská univerzita v Praze a Filozofická fakulta Univerzity Karlovy.

Obecní knihovna Rapotín

Lenka Drechslerová
knihovna@kkcrapotin.cz

Kde hledat Obecní knihovnu Rapotín

Obec Rapotín leží na severní Moravě v údolí řeky Desné. Osm kilometrů dlouhá obec se rozkládá do města Šumperk až po Losinský zámek. V loňském roce si obec připomněla 625 let od datování první písemné zmínky o existenci obce. Obec má přes 3 300 obyvatel.

Počátky knihovny v obci

1890 vznikla německá spolková knihovna Reitenedorfu (Rapotín), která byla součástí čtenářského spolku. V roce 1900 byla tato knihovna přeměněna na obecní knihovnu. Česká knihovna vznikla v Rapotíně při české menšinové škole po roce 1919. Tato knihovna měla v roce 1937 už 507 svazků.

Umístění knihovny

Více jak 30 let sídlila knihovna v kulturním domě. V roce 2005 ale kulturní dům vyhořel, oheň v sále tehdy úmyslně založil místní mladík. Naštěstí knihovně se oheň vyhnul a následně byla přestěhována do malých a vlhkých prostor obecního úřadu. Po několika letech požádala obec o dotaci a v roce 2012 byl kulturní dům slavnostně otevřen. Do nových prostor se vrátila i knihovna, jejíž součástí je i turistické informační centrum.

Přestěhováním knihovny do víceúčelové budovy nového kulturního centra se vše změnilo. Užitná plocha knihovny by samozřejmě mohla být ještě větší (60 m²), ale díky dalším prostorům jako zasedací místnost, hlavní sál, catering může knihovna své aktivity přesunout do těchto

Děti z MŠ Beruška v Obecní knihovně Rapotín

prostor. Protože je knihovna propojena s turistickým informačním centrem, tak se otevírací doba rázem změnila z 15 hodin na 40 hodin týdně. To samozřejmě přivítali čtenáři a zároveň se zvýšil počet výpůjček. Knihovna se opět stala nedílnou součástí společenského života obce.

Činnost knihovny

Činnost knihovny je cíleně zaměřena na děti a mládež. Obec Rapotín je členem Svazku obcí údolí Desné a součástí je i svazková škola ZŠ a MŠ Údolí Desné. Tam spadá ZŠ Rapotín, ZŠ Petrov nad Desnou, ZŠ Sobotín a MŠ Skleněnka, MŠ Sluníčko a MŠ Beruška. Knihovna nabízí v září těmto školám i školkám seznam knihovnických besed a každým rokem je zájem o besedy vyšší. Někdy do školek paní knihovnice i dojíždí, protože některé to mají do knihovny trochu dál a přesun s těmi nejmenšími není vůbec jednoduchý. V loňském roce se zúčastnilo knihovnických besed 662 dětí. Mezi oblíbené besedy patří Povísta a zkazky z Podesní, Nebohé čarodějnice, Večerníčky, Kirigami, vánoční čtení a tvoření ozdob na vánoční stromek v sále kulturního domu a další. Knihovna pořádá pravidelně pro svazkovou školu cyklus scénických čtení LISTOVÁNÍ, ze kterého jsou děti a učitelé nadšeni.

Před adventem vyhlašuje knihovna výtvarnou a literární soutěž na vánoční téma. S prací dětí se udělá v prosinci výstava a návštěvníci výstavy hlasují např. o nejhezčí sněhovou vločku nebo vánočního anděla. Školy a školky se pravidelně zapojují a vítěze čeká sladká odměna v podobě dortu na dané téma. Na letní prázdniny chystá každý rok knihovna program „Prázdninová knihovna“. Skoro na každý týden je připravena v knihovně aktivita nejen pro děti: tvoření, malování, tančení či výlet. Mezi pravidelné aktivity patří např. orientální tanec, celodenní výtvarný kurz, závody modelů aut, muzikoterapie, filcování, drátování.

Jako každá jiná knihovna se také naše knihovna účastní akcí pořádaných SKIPem: Už jsem čtenář – knížka pro prvňáčka, Čtenář roku, Noc s Andersenem, Týden knihoven apod. Knihovna se také zapojila do lovení perel. Dále se podílí na pořádání besed či autorských čtení pro dospělé čtenáře. A protože jsme v Jeseníkách, tak se snaží zvát na besedy osobnosti tohoto kraje nebo cestovatele, spisovatele či novináře.

V roce 2014 a 2015 získala knihovna dotace z projektu Knihovna 21. století Ministerstva kultury a díky těmto dotacím mohla uspořádat některé výše uvedené akce.

beseda nebohá čarodějnice

beseda Kirigami

prázdninová knihovna

předání ocenění Knihovna roku

beseda Kytice

knihovna

Soutěž Knihovna roku

V roce 2016 získala knihovna v soutěži Vesnice roku za Olomoucký kraj cenu za moderní knihovnické a informační služby. 1. září 2016 navštívila knihovnu pětičlenná hodnotící komise celostátního kola státní ceny Knihovna roku. Komise vybírala z 13 knihoven a 13. října zvítězila knihovna v kategorii „základní knihovna“. Komise uvedla: „Knihovna poskytuje své služby v rekonstruované moderní víceúčelové budově. Interiér knihovny spojený s informačním centrem obce je funkční a zároveň pěkný a přívětivý. Knihovna má kvalitní aktuální fond, který pravidelně doplňuje z prostředků obce a rozšiřuje jednak prostřednictvím výměnných souborů, jednak pro zájemce také formou meziknihovních výpůjčních služeb. Především však poskytuje komunitě širokou škálu stále se zlepšujících knihovnických a informačních služeb na vysoké úrovni a v mimořádné provozní době (40 hodin týdně). Bohatá, rozmanitá a nápaditá je nabídka akcí, jimiž se knihovna podílí na kulturním a společenském životě obce; ta vysoce převyšuje běžný standard a přivádí do knihovny stále více obyvatel všech věkových kategorií. Vynikající je spolupráce s vedením obce, kulturním

domem, školami i dalšími subjekty. Výborná je práce s dětmi, ve zvýšené míře v době školních prázdnin.“

Na závěr ze statistiky za rok 2016

V roce 2016 dosáhla knihovna **9 792** výpůjček a zaregistrovala **221** čtenářů (157 dospělých, 64 dětí do 15 let). Počet návštěvníků činil **4 426**, z toho **654** internetu a **1 109** účastníků kulturních akcí. Knihovní fond čítal ke konci roku **5 302 svazků**, z toho beletrie 3 819 titulů a naučných knih 1 480. V roce 2016 bylo do knihovny ve výměnných souborech z Městské knihovny Šumperk dodáno **269 svazků**.

Pokud Vás povídání o knihovně zaujalo a budete-li mít cestu přes Rapotín, tak se určitě stavte, čtenáři a turisté jsou vítáni.

Použitá literatura

Knihovna roku – ceny udělené roku 2016. Informace pro knihovny [online]. [cit. 2017-05-12]. Dostupné z: <http://ipk.nkp.cz/knihovnickze-a-ceny/knihovna-roku/knihovna-roku-2016>

Malování moře v rámci programu Prázdninová knihovna

Ohlédnutí za Březnem – měsícem čtenářů v regionu Blansko

Helena Jalová

jalova.knihovna@boskovice.cz

Březen je již tradičně měsíc, ve kterém se knihovny snaží nabídnout svým uživatelům zajímavé aktivity, jako jsou autorská čtení, čtenářské soutěže, nabídky nových knih.

Noc s Andersenem

Vše vrcholí **Nocí s Andersenem**, kdy mají malí čtenáři možnost spát ve svých nejbližších knihovnách. Spí se nejen ve větších knihovnách, jako jsou Blansko a Boskovice, ale tato akce se stala také součástí menších knihoven. Někde se z důvodu nedostatečného prostoru v knihovnách spát nemůže. Akce tam probíhají dlouho do noci a unavené děti si pak přebírají rodiče.

Obec **Šebrov** má knihovnu velmi malou a je problém v ní větší počet dětí umístit. Zahájení bylo tedy organizováno v zasedací místnosti, kam za dětmi přišel sám pan Andersen. V rozhovoru všem prozradil spoustu zajímavostí ze svého života. Děti si pak poslechly pohádku, kterou jim přečetla paní knihovnice. Další program pokračoval v prostorách školy, kde celá skupina také nocovala.

Noc s Andersenem v Obecní knihovně Lipůvka

Křtiny

Ráječko

šnečci v Újezdě u Černé Hory

Šebrov

Křtiny

Křtiny

V obci **Ráječko**, tam je knihovna umístěná přímo v budově místní školy. Děti se moc těšily a už týden před plánovanou akcí se chodily ptát své paní knihovnice na podrobnosti. Letos nocovalo 34 dětí. Bylo pro ně připraveno čtení, promítání na historické promítače, luštění, stezka odvahy i ranní rozcvička.

Knihovna **Lipůvka** organizuje nocování také ve spolupráci se školou – pro 130 žáků 1. stupně. Pro děti bylo připraveno promítání diapozitivů, výroba «televize», káči a zoetropu. Součástí akce byla i návštěva knihovny s plněním úkolů na dané téma. Z dětí se po vzoru Čtyřlístku stali detektivové a svůj důvtip si vyzkoušely při luštění šifer, které je postupně dovedly k jedné z knih v knihovně. Pro úspěšné luštilitele byl v knize připraven pamětní list. Největší radost měly děti z přenocování ve škole.

Další aktivity knihoven

V našem regionu se většina knihoven zapojuje do těchto aktivit, ale jen jediná z nich nabízí informace na vlastním youtube kanále. Kolegové z Městské knihovny Boskovice se nebojí použít nové formy práce pro propagaci svých fondů, ale výhledově také dalších akcí. Vyzývají

své uživatele, aby se stali jejich pravidelnými odběrateli.

Březen v našem regionu byl také měsícem, kdy se slavnostně otevřela **literární kavárna knihovny Městyse Křtiny** s netradičním názvem „Na bidýlku“, která byla zbudována z iniciativy pana starosty.

Nového prostoru se dočkala i knihovna v obci **Újezd u Černé Hory**. Kromě knihovny a obecního úřadu je v nové budově také mateřská školka. Slavnostního otevření se zúčastnily maminky a děti, součástí programu bylo také malé tvoření a čtení pro tuto skupinku. Paní starostka poděkovala současné i bývalé knihovnici za jejich dosavadní práci a zdůraznila důležitost knihovny a její činnosti pro jejich malou obec.

Celý březen se chystal zbrusu nový prostor v místní základní škole pro **Obecní knihovnu ve Sloupě**. Půjčování bylo zahájeno začátkem dubna. Plánují se zde besedy nejen s dětmi, ale i přednášky pro dospělé návštěvníky. Knihovna je vybavena promítacím zařízením a plátnem, byla vymalována, část pro děti má zcela nové regály a vznikl také dětský koutek pro začínající čtenáře.

Noc s Andersenem v Knihovně Šebrov

Co bych si přála pro svou školní knihovnu

Edita Vaníčková Makosová

vanickova@gym.pb.cz

Na Gymnázium Příbram máme školní knihovnu. Je pěkná, velká, studenti ji rádi a často navštěvují a vedení školy do ní rádo vodí hosty. Jiné školy ve městě by nám ji mohly závidět. Kdybych se však měla zamyslet nad tím, zda je vše tak, jak bych si přála, musela bych přiznat, že není.

Včera

Nejstarší kniha ve fondu školní knihovny Gymnázia v Příbrami je z roku 1821. Učitelská a žákovská knihovna byla zřízena ihned po založení ústavu v roce 1871. Profesionálního knihovníka získala škola až po dlouhých sto třiceti sedmi letech. V té době prošla budova školy velkou přestavbou a v rámci ní získala velkorysé prostory pro vybudování knihovny, studovny a školního klubu. Prvním úkolem bylo řešení zoufalého stavu fondu, který byl v důsledku špatného skladování zasažen plísni. Zároveň bylo třeba rozhodnout o šíři služeb, které knihovna má poskytovat, a s tím také o legislativním rámci, na kterém bude působit.

Rozhodování bylo nelehké, neboť ani jedna z nabízených variant nebyla pro školu ideální. Mluvím o situaci, kdy knihovní zákon o existenci školních knihoven neuvažuje a do své působnosti zahrnuje pouze organizace, které nabízejí veřejnou informační službu. Podmínka jasně formuluje, že služba musí být přístupná široké veřejnosti bez omezení. Pak je možné účastnit se celonárodních akcí, využívat možnosti MVS a v neposlední řadě žádat Ministerstvo kultury ČR o dotace z grantových pobídek. Druhou možností bylo ponechat knihovnu v legislativním vzduchoprázdnu, které neklade nároky na organizaci knihovny a správu fondu, ovšem za cenu, že služby, které bude poskytovat, budou jen omezené a nedostačující potřebám svých uživatelů. Vedení školy se rozhodlo pro náročnější variantu, a proto naše školní knihovna funguje jako základní knihovna zapsaná v evidenci MK ČR. Toto rozhodnutí se ukázalo být správným krokem.

Dnes

Během osmi let provozu knihovna dokázala znásobit fond z počtu zhruba tři a půl tisíce jednotek na více než dvanáct tisíc knih, časopisů a audiovizuálních dokumentů. Pomocí dotačního programu VISK 3 se podařilo převést katalog školy do programu Clavius a zřídit OPAC. Velikou pomocí při budování fondu knihovny je dotační program Moravské zemské knihovny Česká knihovna, ze kterého čerpáme každoročně pro naši knihovnu důležitou současnou českou literaturu. Vzhledem k zaměření fondu stále primární akviziční zájem je na doplnění těch titulů, které studenti mají předepsané v seznamu četby k maturitě z českého jazyka a tak na nákup současné beletrie nezbyývají finanční prostředky. Vzhledem k tomu, že škola neurčila na nákup fondu žádné prostředky, pouze finance získané vybíráním poplatků za pozdní vrácení knih, je třeba kombinovat různé přístupy, jak nový knižní fond získávat. V minulých letech jsme tak získali finanční prostředky i od Městského úřadu v Příbrami.

V současné době tak knihovna poskytuje výpůjční služby absenční a prezenční, v rámci vlastního fondu i MVS, ústní bibliografické, referenční a faktografické informace a rešerše, zajišťuje provoz studovny, pořádá literární pořady pro studenty a pedagogy školy i pro veřejnost, organizuje akce na podporu čtenářské gramotnosti.

Otevírací doba knihovny je široká, od pondělí do pátku je knihovna přístupná 42 hodin. Provoz zajišťuje jedna knihovnice s vysokoškolským odborným knihovnickým vzděláním. Vzhledem

k tomu, že na naší škole studují děti v osmiletém cyklu od jedenácti let, důležitou funkci knihovny je komunitní prostor pro trávení volného času, kde děti mohou studovat, ale i například hrát deskové hry, které jsou k zapůjčení.

Od samého začátku existence knihovny v nových prostorách a s novými možnostmi jsem cítila, že největším problémem bude vyjednání si odpovídající pozice a prostoru přímo ve vzdělávacím plánu školy, v přímé pedagogické činnosti školy. Mimo rámec svých pracovních povinností jsem vytvořila nabídku programů, které souhlasí s cíli školního vzdělávacího plánu a současně pokrývají bílá místa, tedy oblasti, kterým doposud byla věnována okrajová nebo žádná pozornost ve výuce. Jednalo se například o program informační bezpečnosti, práce s informačními zdroji, informační etika a citace zdrojů. Několik let spolupráce fungovala pouze na základě dohody s konkrétním učitelem, a proto se často stávalo, že lekce proběhla v daném roce pouze ve vybraných třídách ročníku, a v jiných, kdy vztahy s vyučujícím nebyly navázány, neproběhla vůbec. Tuto nekonceptnost jsem i přes velkou snahu nebyla schopna překonat. V roce 2015 se však situace změnila a důvodem byl zásah zvenčí. Konkrétně pobídka z Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost Evropského sociálního fondu a Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy ČR, k zavedení čtenářských dílen přímo ve výuce českého jazyka a literatury na základních školách a odpovídajících ročnících víceletých gymnázií. Program podpořil vznik čtenářských dílen opravdu velkorysou částkou na nákup knih, naprosto dostatečnou k tomu, aby škola mohla nakoupit potřebné množství literatury v tištěné i elektronické podobě.

Otázkou tedy tentokrát nebyly peníze, ale v případě našeho gymnázia ochota učitelů českého jazyka a literatury připravit metodicky i prakticky čtenářské lekce pro čtyři ročníky, celkem čtyřicet výukových hodin. Po dohodě s vedením školy převzala tento závazek školní knihovna a po prvním roce, kdy jsme byli podmínkami grantu zavázáni lekce provést, kontinuálně

pokračují dále a dokonce byly zahrnuty i do tematických plánů školy.

Tato příležitost překonat bariéru nedůvěry a zvyku nezůstala ležet ladem a opravdu změnila atmosféru ve škole směrem k větší otevřenosti vztahů mezi knihovnou a pedagogy. Bylo možné tak připravit i akci pro vyšší ročníky gymnázia, na kterém participovali i vyučující nejen českého jazyka ale i cizích jazyků. Na půdě školní knihovny tak mohl proběhnout večer maturitní četby „Na poslední chvíli“, který byl celý věnovaný rozbořům knih ze seznamu četby ke státní maturitě z českého jazyka.

A zítřka

Pokud bych měla popsat největší problém školních knihoven dnes, tak bych nejmenovala ani tak problém finanční, či personální. Nedostatek peněz i kvalifikovaných knihovníků samozřejmě spolehlivě zakonzervuje tristní stav školních knihoven na dlouhou dobu, ovšem jejich dostatek samo o sobě vítězstvím nebude. Největším problémem, který já ve své praxi pociťuji, je fakt, že školní knihovny spadají do kompetence Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR, zatímco veřejné knihovny spravuje Ministerstvo kultury. Tento fakt sám o sobě není nelogický, ovšem neexistence organizace, která by měla dostatek kompetencí synchronizovat aktivity v oblasti kultury i školství na poli knihovnictví, tak vede k lehce schizofrennímu stavu. Podle statistik MŠMT ČR existuje více než tři tisíce sedm set školních knihoven, které obsluhují více než jeden milion uživatelů¹. I přes rozrůzněnost vybavení a kvality poskytovaných služeb jednotlivých školních knihoven by takový počet mohl stát za pozornost. Obzvlášť v oblasti rozvoje čtenářské gramotnosti a informační gramotnosti vůbec by školy mohly využít možnosti a zkušenosti knihovnické obce a naopak oblast školství by mohla obohatit oblast knihoven o své didaktické zkušenosti. Nestávalo by se tak, že by oba

¹ MŠMT ČR, odbor školské statistiky, analýza a informační strategie. Statistická ročenka školství. 2017. Dostupné z: <http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>

obory řešily stejný problém odděleně, jak tomu bylo například v souvislosti se standardem informační gramotnosti. Zatímco knihovníci, věnující se informačnímu vzdělávání, sledovali pokusy o vytvoření praktické metodiky, která by převedla obecné standardy informační gramotnosti podle American Association of School Librarians (AASL) a Association for Educational Communications and Technology (AECT) do praxe použitelné pro tvorbu knihovnických lekcí, Česká školní inspekce tento problém vyřešila. Ovšem informace o vytvoření hodnotící metodiky všech gramotností (včetně informační a čtenářské) pro potřeby Národního

systému inspekčního hodnocení vzdělávací soustavy do širšího povědomí čtenářské obce nevstoupila² a knihovníci s ním zatím plošně při přípravách svých lekcí nepracují. Vedení škol tak má možná i oprávněný pocit, že svým knihovnám nemusí věnovat více pozornosti, a nedokáže tak využít potenciál, který by jim v ideálním případě mohly jejich knihovny nabídnout. A to je škoda.

2 Dílčím způsobem byl prezentován např. v příspěvku Didaktika informační gramotnosti s prvky inkluze, autorů Pavliny Mazáčové a Davida Kudrny na konferenci Knihovny současnosti 2016 v Olomouci, dostupné z http://sdruk.mlp.cz/data/xinha/sdruk/2016/KKS/Dokumenty/didakticka_inf_gramotnost_mazac_kudrna.pdf

Večer maturitní četby „Na poslední chvíli“ v knihovně gymnázia Příbram

Bude vás zajímat, že...

... již druhým rokem vyhlásil Jihomoravský kraj dotační titul **Obecní knihovny** na podporu rozvoje knihoven v obcích do 3 000 obyvatel. Mezi uznatelné výdaje patřilo počítačové vybavení, čtečky, tiskárny, skenery, rozmnožovací stroje, softwarové vybavení, mobiliář a regály. Podporu získalo 102 projektů ve výši 3,793 mil. Kč. Přehled úspěšných žadatelů a související informace jsou dostupné na webové stránce dotací JMK: <https://kr-jihomoravsky.cz> - Granty a dotace.

Medzinárodná konferencia „Školské knižnice ako informačné a kultúrne centrá škôl“

Rozália Cenigová

rozalia.cenigova@spgk.sk

Slovenská pedagogická knižnica v Bratislave po prvýkrát pod záštitou ministra školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky zorganizovala medzinárodnú konferenciu *Školské knižnice ako informačné a kultúrne centrá škôl* v roku 2007. Organizáciu medzinárodnej konferencie sa snažila predovšetkým rozvinúť užšiu spoluprácu medzi slovenskými a českými školskými knihovníkmi a takisto aj medzi odborníkmi z pedagogickej a knihovníckej oblasti zo Slovenskej republiky a z Českej republiky.

Počas jedenástich ročníkov medzinárodnej konferencie najčastejšie odborné skúsenosti z knihovníckeho a zo školského prostredia z Českej republiky prezentovali: Ludmila Čumplová a Jarmila Indráková z Národnej pedagogickej knižnice J. A. Komenského v Prahe, Jana Nejezchlebová z Moravskej zemskej knižnice v Brne, Romana Ráblová zo Základnej školy na Provaznickej ulici v Ostrave, Edita Vaníčková Makosová z Gymnázia na ulici Legionárov v Příbrami, Eva Slavíková zo Strednej priemyselnej školy elektrotechnickej a Vyššej odbornej školy z Pardubic, Markéta Pavlasová z Biskupského gymnázia v Brne, Martina Kamenářová zo Základnej školy a Materskej školy z Malešova, Olga Pavlasková z Gymnázia Jaroslava Heyrovského z Prahy či Pavlína Lišovská z Knižnice Jiřího Mahena v Brne. Medzi vzácných českých hostí patrila aj Naďa Rollová, manažérka školského čitateľského klubu, a Klára Smolíková, spisovateľka, scenáristka komiksových príbehov a publicistka.

Úvod každej medzinárodnej konferencie patrí podrobnej analýze stavu školských

knižníc v Slovenskej republike za príslušný kalendárny rok. Súčasťou uvedenej analýzy sú informácie o počte škôl a školských knižníc, o knižničnom fonde, o používateľoch, o výpožičkách, podujatiach pre používateľov, o informačných technológiách, o personálnom zabezpečení a o financovaní školských knižníc s doplňujúcim komentárom. Potom nasledujú základné informácie o realizovaných troch projektoch na podporu čítania. Napríklad na tohoročnej medzinárodnej konferencii boli odprezentované dva projekty, ktoré boli realizované pri príležitosti októbra ako Medzinárodného mesiaca školských knižníc, a jeden projekt, ktorý bol realizovaný pri príležitosti Medzinárodného dňa školských knižníc. Konkrétne to boli tieto projekty:

- **7. ročník česko-slovenského projektu Záložka do knihy spája školy: Čítam, čítaš, čítame**

Cieľom česko-slovenského projektu je podpora čítania prostredníctvom výmeny záložky do knihy a nadviazanie kontaktov medzi českými a slovenskými základnými školami a osemročnými gymnáziami. Žiaci vyrábajú záložky ľubovoľnou technikou na vopred vyhlásenú tému, ktorú určí buď Slovenská pedagogická knižnica, alebo Knižnica Jiřího Mahena v Brne, v spolupráci s ktorou sa česko-slovenský projekt od roku 2015 organizuje. Predtým bola partnerom tohto projektu za Českú republiku Národná pedagogická knižnica J. A. Komenského v Prahe. V roku 2016 sa do

11. medzinárodná konferencia Školské knižnice ako informačné a kultúr

11. medzinárodná konferencia Školské knižnice ako informačné a kultúr

tohto medzinárodného projektu zapojilo 997 škôl s celkovým počtom 127 518 žiakov.

- **5. celoslovenský projekt Záložka do knihy spája školy: Knihy rozprávajú príbehy**

Cieľom celoslovenského projektu je takisto podpora čítania prostredníctvom výmeny záložiek do kníh, ktoré žiaci vyrobia ľubovoľnou technikou, a nadviazanie kontaktov medzi slovenskými strednými školami.

Stredoškooláci vyrábajú záložky na vopred vyhlásenú tému Slovenskou pedagogickou knižnicou. V roku 2016 sa zapojilo do projektu 9 313 žiakov zo 160 stredných škôl.

- **12. ročník Najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice k Medzinárodnému dňu školských knižníc 24. októbra 2016**

Cieľom celoslovenského projektu je zábavnými formami práce s knihou podporiť u žiakov dobrý a trvalý vzťah ku knihe, školskej knižnici, k čítaniu a poznávaniu nového. Osobnú záštitu nad celoslovenským projektom každoročne preberá minister školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky. Úlohou školských knižníc, ktoré sú zriadené v súlade s platnou legislatívou, je zorganizovať originálne a vtipné podujatie v súlade s vyhlásenou témou. V roku 2016 vyhlásila Slovenská pedagogická knižnica tému **Vzájomné sa učenie žiakov v dvojiciach alebo v skupinách**. Do oficiálnych osláv Medzinárodného dňa školských knižníc sa zapojilo 244 školských knižníc spolu so 45 985 účastníkmi. Víťazom celoslovenského projektu darovala Slovenská pedagogická knižnica knižné dary v celkovej sume 2 000 € do ich školských knižníc podľa ich vlastného výberu.

Po rozsiahlej úvodnej prednáške nasledujú rôznorodé prednášky, prostredníctvom ktorých slovenskí a českí odborníci z oblasti školského knihovníctva púťavou a inšpiratívnou formou hovoria napríklad o budovaní školských

študijných a informačných centier ako moderných foriem školských knižníc v základných a stredných školách, o možnostiach prepojenia školských knižníc so školskými vzdelávacími programami, o vytváraní informačného zázemia, respektíve prostredia podporujúceho najmä prácu s informáciami a čitateľskú gramotnosť. Svoje rozprávanie dopĺňajú aj prezentáciou konkrétnych realizovaných individuálnych alebo kolektívnych foriem práce s čitateľmi, respektíve používateľmi svojich školských knižníc.

Prvé tri ocenené školské knižnice v rámci celoslovenského projektu *Najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice* k Medzinárodnému dňu školských knižníc každoročne podrobne popisujú nielen víťazné podujatia, ale aj všetky aktivity, ktoré pravidelne organizujú na podporu čítania žiakov vo svojich školách.

Súčasťou medzinárodnej konferencie sú aj doplnujúce prednášky napríklad o možnostiach ďalšieho zvyšovania stupňa odbornej knihovníckej spôsobilosti v rámci ďalšieho vzdelávania školských knihovníkov, o využití regionálnych literárnych podnetov na vyučovacích hodinách literárnej výchovy na 1. stupni základnej školy, o budovaní vzťahu školskej knižnice s verejnou knižnicou, o zapájaní sa školskej knižnice do života obce, či o vzniku, vývoji a súčasnej podobe zbierky literatúry pre deti a mládež v českom a slovenskom jazyku na území Českej republiky.

Radostným predelom medzinárodnej konferencie býva vždy slávnostné oceňovanie víťazov celoslovenského projektu *Najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice*. Slávnostný akt vykonáva buď minister školstva, štátny tajomník, alebo iný zástupca Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky. Na záver možno skonštatovať, že medzinárodná konferencia okrem iného pomáha aj charakterizovať špecifiká a úskalia činnosti školských knižníc, nadväzovať nové pracovné kontakty, odovzdávať si skúsenosti, vzájomne sa obohacovať o nové informácie a inšpirovať sa dobrými príkladmi z knižničnej a pedagogickej praxe.

Kabinet informačních studií a knihovnictví na Masarykově univerzitě slaví 25 let své existence II.

Michal Lorenz, Martin Krčál, Pavlína Mazáčová
lorenz@phil.muni.cz, krcal@phil.muni.cz, mazacova@kisk.cz

Kabinet informačních studií a knihovnictví (dále pod zkratkou KISK) na Masarykově univerzitě v Brně ve studijním roce 2016/2017 slaví již pětadvacet let své existence. Při této příležitosti jsme se rozhodli využít možnosti reflektovat současnost akademického pracoviště.

S novými trendy – období informačních věd

Poslední období je zatím nejkratší vývojovou etapou KISKu. K výraznějším změnám na pracovišti dochází až v roce 2014. Díky podnětům Michala Lorenze se do centra diskuze dostává koncept hnutí i-škol.¹ Po rušných debatách a s podporou vedoucích Kabinetu Petra Škyříka se nakonec KISK hlásí k širšímu pojetí i-škol. Nové zaměření KISKu je inspirováno hnutím, které se šíří z amerických univerzit a v současné době nachází odezvu nejen v Evropě, ale například také v Asii. Rozšiřuje se diverzita studia a interdisciplinarita respektive multidisciplinarita, na pracovišti jsou zvaní experti z jiných oborů, kteří se zajímají o fenomén informace a jeho studium spojují s aplikací v různých sférách společenského života stejně jako informačního průmyslu. Po rozhodnutí o novém směřování KISKu následuje několik pracovních schůzek a výjezdních zasedání, na nichž probíhá designování studijního plánu magisterského studia. Výsledkem je další transformace kurikula², která umožňuje studentům specializaci ve třech různých magisterských profilacích:

- Datový a informační management s garantem Tomášem Boudou, později Janem Martinkem a v současnosti Petrem Škyříkem,
- Design informačních služeb garantovaný Ladislavou Zbiejczuk Suchou,
- Technologie ve vzdělávání s garantem Michalem Černým.

Nový koncept oboru klade důraz na širší pojetí informační vědy, které překračuje rámec jednoho oboru. V této situaci je vhodné mluvit spíše o informačních vědách.³ Navazující magisterský studijní obor je v této podobě akreditován v roce 2015. Profilace jsou pouze doporučenými studijními vlákny, v jejich rámci mohou studenti volit navazující předměty a na konci studia složit specializační zkoušku, čímž získají ve formě dodatku k titulu osvědčení v dané profilaci. V rámci **datového a informačního managementu** se studenti učí zpracovávat informace a analyzovat data, provádět informační audity a řídit projekty. **Design informačních služeb** se zaměřuje na interakci člověka se službou, využívá projektový přístup a věnuje se rozvoji inovací a kreativity. Profilace **Technologie ve vzdělávání** využívá laboratoře se vzdělávacími technologiemi k experimentům, k budování osobních

¹ LORENZ, Michal. Fenomén i-škol: historie a současný stav. *Knihovna*. 2014, 25(2), s. 58-82. ISSN 1801-3252. Dostupný z : <http://knihovna.nkp.cz/knihovna/42/142058.htm>. ISSN 1801-3252.
² K detailní analýze transformací kurikula KISKu viz LORENZ, Michal. Mapování kurikula: vývoj oboru Informačních studií a knihovnictví v Brně. *Proinfo*. 2016, 8(1), s. 54-88. ISSN Dostupný z : <http://www.phil.muni.cz/journals/index.php/proinfo/article/view/1221/491>. ISSN 1804-2406.

³ Používání plurálu navrhuji používat BAWDEN, David a Lyn ROBINSON. *Introduction to information science*. London: Facet Publishing, 2012. ISBN 978-1-85604-810-1.

vzdělávacích prostředí a digitálních portfolií či k designu online vzdělávacích aplikací. V kurikulu výrazně narostla také role **metodologie výzkumu**, pracoviště se stále silněji orientuje na výzkumy a vede k výzkumné činnosti také studenti nejen v rámci kvalifikačních prací.

V jádrovém kurikulu se objevují nové předměty jako Informační management, Informační chování či Organizace znalostí. Posilujeme schopnost studentů nejen pracovat s počítačem na pokročilé uživatelské úrovni, ale také zvládnout základy programovacích jazyků, k čemuž slouží například bakalářský kurz Základy algoritmického myšlení a práce s počítačovým a informačním designem, například v magisterských předmětech Vizualizace informací, Webová analytika, Interakce člověk-počítač či Laboratoř vzdělávacích technologií. Od února 2015 umožňujeme našim studentům získat Národní certifikaci v návaznosti na předmět Projektový management, kterou uděluje Společnost pro projektové řízení, o. s. (CO SPŘ), ustanovená k realizaci certifikačního procesu dle IPMA®.

Role knihovnictví v kurikulu KISKU

Oblast knihovnictví je jednou, nikoli však jedinou možností aplikace informačních věd do praxe. Na KISKU ji ale považujeme za jednu z nejdůležitějších. To je také důvod, proč oblasti knihovnictví věnujeme pracovišti významný prostor. Projevilo se to zejména při návrhu **bakalářského kurikula**, které jsme od roku 2014 připravovali. V úvodu jsme provedli reflexi stávajícího stavu, následně jsme analyzovali studijní programy podobně zaměřených českých vysokých škol a zmapovali jsme také kurikula na prestižních amerických a západoevropských univerzitách, kde se náš obor vyučuje. Při návrhu jsme se snažili naslouchat i potřebám praxe. Z toho důvodu byl k tvorbě kurikula přizván Jan Lidmila z Moravské zemské knihovny a pravidelně jsme návrh konzultovali i s odborníky

z praxe. Vznikl tak koncept, který byl v roce 2016 akreditován.⁴

V současnosti se na bakalářské úrovni KISK zaměřuje na oblast informační vědy, která tvoří teoretický základ oboru a rozvíjí zejména témata:

- **informační procesy a služby** – řeší zejména fungování služeb a procesů v knihovnách, případně v dalších paměťových institucích, studenti nacházejí uplatnění na různých postech v knihovnách a dalších institucích;
- **informační vzdělávání** – věnuje se zejména designování vzdělávacích aktivit rozvíjejících informační, mediální a další gramotnosti pro různé cílové skupiny, studenti se mohou uplatnit jako učící knihovníci např. v dětských odděleních knihoven;
- **informační technologie** – orientuje se na technologie využitelné v knihovnách, na knihovní systémy a standardy, velkým tématem je pak problematika openource a systému Koha. Cílem je vychovat novou generaci systémových knihovníků a lidí, kteří budou rozvíjet moderní informační technologie nejen v knihovnách, ale třeba také ve školách.

Velký důraz klademe na praxi našich studentů. Ti si mohou v průběhu bakalářského i magisterského studia zapisovat předměty Praxe a stáže, Terénní projekt a Výzkumný seminář. **Praxe a stáže** jsou realizovány v našich partnerských institucích, přičemž velká část z nich jsou knihovny. Studenti mají možnost si též vybrat instituci dle vlastního výběru a studijního zaměření. Praxe jim pomáhají poznat prostředí knihoven a dalších institucí včetně institucí komerčních, získat pracovní návyky a lépe pochopit teorii získanou na přednáškách. Instituce

⁴ Více o přípravě bakalářského kurikula naleznete v článku: KRČÁL, Martin, Jan LIDMILA a Michal LORENZ. Vytváření nového bakalářského kurikula na KISK FF MU. *Duha* [online]. 2014, 28(3) [cit. 2017-02-15]. Dostupný z: <http://duha.mzk.cz/clanky/vytvareni-noveho-bakalarskeho-kurikula-na-kisk-ff-mu>. ISSN 1804-4255.

zase oceňují možnost spolupracovat s kvalitními studenty a případně je již během studia nebo po jeho ukončení zaměstnat. **Terénní projekty** slouží k aplikaci zkušeností do praxe. Obvykle jsou vázány na konkrétní instituci, ale nejsou podmíněny docházkou. Student získá zadání projektu, mentor jej zaškolí dle potřeby, domluví si průběh realizace a následně na projektu pracuje. Po jeho dokončení je studentovi předmět uznán. V rámci praxí a stáží jsou realizovány nejrůznější činnosti od přípravy a realizace lekcí informačního vzdělávání přes přípravu portálů na podporu čtenářství až po návrhy funkcionality v knihovních systémech. Délka jejich realizace se odvíjí od náročnosti a může probíhat v rozsahu jednoho semestru až po víceleté projekty. Jak již bylo zmíněno dříve, KISK se stále ve větší míře zaměřuje na výzkumy, pro jejichž podporu jsme zavedli předmět **Výzkumný seminář**, kdy studenti pracují na konkrétním výzkumu se svým vyučujícím. I výzkumy mohou být zaměřeny na potřeby konkrétních institucí. Za důležité považujeme také účast našich studentů **na oborových workshopech, seminářích a konferencích**, kde mohou navázat cenné kontakty a získat nové znalosti.

Všechny výše uvedené aktivity prezentujeme na portálu Jobbox.knihovna.cz, který vznikl za podpory projektu ERNIE. Zde jsou studentům nabízeny aktuální praxe, terénní projekty a výzkumy. Instituce na webu naleznou informace k našim praxím a mohou zde zadat svou nabídku. O tom, že je náš koncept vzdělávání založený na praxi úspěšný, svědčí i množství uplatněných absolventů. Velmi dobře funguje spolupráce s Moravskou zemskou knihovnou v Brně, kde často nacházejí uplatnění studenti, kteří zde absolvovali praxi nebo terénní projekt.

Jedním z nejúspěšnějších projektů KISKu ve vztahu ke studentům i ke knihovnické odborné veřejnosti je bezesporu **Knihovna Na Křižovatce**. Tu již šest let provozujeme ve spolupráci s Knihovnou Jiřího Mahena (KJM) v Brně. Původní snaha Ing. Nivnické, ředitelky KJM, zachovat otevřenou pobočku na Starém

Brně, která měla být původně zrušena, vedla ke vzniku konceptu, kdy studenti provozují vlastní knihovnu a snaží se na reálných příkladech v praxi uplatnit své znalosti a získat zkušenosti, které následně mohou promítnout ve svém budoucím zaměstnání. Kromě samotného provozu se Křižovatka zaměřuje na vzdělávací aktivity zejména pro děti a seniory. Spolupracujeme přitom s okolními institucemi (např. Základní škola Křídlovická, ZŠ Vídeňská apod.), jejichž žáci se pravidelně účastní našich akcí. Studenti KISKu mají možnost na Křižovatce realizovat své vlastní projekty. Uvažujeme také o užší spolupráci s odborníky z praxe. V rámci knihovny od jara 2017 připravujeme společně s Michalem Denárem inkubátor Kohy. Jeho cílem je primárně začít diskuzi ohledně možností (ne)využití tohoto open source knihovního systému, který Křižovatka provozuje již od roku 2015, v různých typech knihoven a institucí, ale chceme se zaměřit také na podobu knihovních systémů obecně. Smyslem by mělo být propojení studentů, odborníků z praxe a pedagogů, kteří by společně diskutovali a rozvíjeli možnosti knihovních systémů a technologií vůbec.

Naše snaha otevřít absolventům KISKu různé profesní možnosti, také v oblasti vzdělávání, a zároveň podpořit roli knihovny jako místa celoživotního učení, se odráží i v nabídce kurikula KISKu pro absolventy. Od roku 2015 v rámci **celoživotního vzdělávání** na Masarykově univerzitě nabízíme absolventům magisterského studia oboru ISK a dalších vybraných magisterských a inženýrských oborů akreditované pedagogické minimum. Na KISKu bylo akreditováno jako **Studium pedagogiky se zaměřením na technologie ve vzdělávání**, čímž reflektuje aktuální vzdělávací potřeby pedagogické praxe a trendy související s potenciálem vzdělávacích technologií. V závěru jarního semestru 2017 budou absolvovat studenti prvního běhu tohoto studia, kteří najdou uplatnění jako učící knihovníci nebo pedagogové především na středních školách.

Závěr

Čtvrtstoletí existence KISKu bylo ve znamení roz-
puku pracoviště. V prvních letech probíhal boj
o ukotvení oboru v rámci univerzity a postupné
rozvíjení kurikula tak, aby reflektovalo zahra-
niční trendy a proměny oboru v důsledku masiv-
ního nástupu nových technologií. Naším cílem
je vychovávat odborníky, kteří budou nacházet
uplatnění nejen v knihovnách, ale také v dalších
paměťových institucích, ve veřejném sektoru
a samozřejmě i ve firemním prostředí. V tom by
měl pomoci náš důraz na technologie, vzdělávání
a samozřejmě na organizaci znalostí a vyhledávání
informací, které jsou základem naší profese. Svou
energii kromě studentů v poslední době věnujeme
také samotnému oboru. Zapojujeme se do aktivit
knihovnických spolků, naši pracovníci se podílejí
na vzniku strategických dokumentů a prezentují
nové poznatky z oblasti informačních věd a kni-
hovnictví na konferencích. Věříme, že všemi svými
aktivitami KISK aktivně přispívá a bude přispívat
ke zvyšování prestiže našeho oboru.

Použitá literatura

BAWDEN, David a Lyn ROBINSON. Introduction to
information science. London: Facet Publishing, 2012.
ISBN 978-1-85604-810-1.

CEJPEK, Jiří. Informace, komunikace a myšlení: Úvod do
informační vědy. Praha: Karolinum, 2005, 233 s. ISBN
80-246-1037-X.

CEJPEK, Jiří. Proměny let devadesátých: Knihovnictví
na prahu informačního věku – děje, myšlenky
a názory. Praha: Svaz knihovníků a informačních
pracovníků ČR, 2005, 79 s. ISBN 80-85851-15-6.

FOBEROVÁ, Libuše. Dvacet let se vyučuje studijní
program Informační studia a knihovnictví na
Moravě a ve Slezsku. Duha [online]. 2011, 25(3).
[cit. 2016-02-08]. Dostupný z: <http://duha.mzk.cz/clanky/dvacet-let-se-vyucuje-studijni-program-informacni-studia-knihovnictvi-na-morave-ve-slezsku>. ISSN 1804-4255.

KRČÁL, Martin, Jan LIDMILA a Michal LORENZ.
Vytváření nového bakalářského kurikula na KISK
FF MU. Duha [online]. 2014, 28(3) [cit. 2017-02-15].
Dostupný z: <http://duha.mzk.cz/clanky/vytvareni-noveho-bakalarskeho-kurikula-na-kisk-ff-mu>. ISSN
1804-4255.

KUBÍČEK, Jaromír. Ke kořenům aneb jak to všechno
začalo. Vystoupení v rámci KISKFóra: KISKstory
aneb jak to tehdy vlastně bylo, 22. 10. 2015,
Mosilana Hub Brno. Pořádající instituce Kabinet
informačních studií a knihovnictví V Brně.

KUBÍČEK, Jaromír. Počátky vysokoškolského
studia knihovnictví na Masarykově univerzitě.
Duha [online]. 2016, 30(1) [cit. 2017-02-15].
Dostupný z: <http://duha.mzk.cz/clanky/pocatky-vysokoskolskeho-studia-knihovnictvi-na-masarykove-univerzite>. ISSN 1804-4255.

LORENZ, Michal. Fenomén i-škola: historie
a současný stav. Knihovna. 2014, 25(2), s. 58-
82. ISSN 1801-3252. Dostupný z: <http://knihovna.nkp.cz/knihovna142/142058.htm>. ISSN 1801-3252.

LORENZ, Michal. Mapování kurikula: vývoj
oboru Informačních studií a knihovnictví v Brně.
Proinfoflow. 2016, 8(1), s. 54-88. ISSN Dostupný
z: <http://www.phil.muni.cz/journals/index.php/proinfoflow/article/view/1221/1491>. ISSN 1804-2406.

Bude vás zajímat, že...

... webové stránky Knihovny města Ostravy nabízí služby knihovny uživatelům a veřejnosti. Oslovují také dospívající mládež, studenty, kteří mohou využít Centrum vzdělávání a účastnit se tematických besed nebo lekcí informačního vzdělávání. Lektori využívají především metody dialogu, dramatické výchovy, kritického myšlení. Britské centrum působící v knihovně upozorňuje nejen na Cambridgeské zkoušky, ale zve do Čtenářského klubu – Reading club, v němž na svých setkáních účastníci diskutují o přečtených knihách. Mladí lidé se mohou také zapojit do sběru vzpomínek na život v Ostravě v rámci projektu Paměť Ostravy. ...

Centrum pro školní knihovny

Radmila Indráková
indrakova@npmk.cz

Víte, co znamená zkratka ČŠK? Jedná se o webový portál Centrum pro školní knihovny, který provozuje Pedagogická knihovna J. A. Komenského v Praze.

Centrum pro školní knihovny vzniklo na základě dlouhodobých aktivit Pedagogické knihovny jako projekt hrazený z prostředků MŠMT ČR v roce 2006/2007. Základní formou ČŠK jsou webové stránky, jejichž cílem je pomoci ředitelům základních a středních škol při rozhodování o tom, zda a jak ve škole vytvoří nový typ pracovny – školní knihovnu, respektive studijní a informační centrum školy. ČŠK slouží také učitelům a pracovníkům, kteří mají na starosti vedení školní knihovny a často si s odbornou stránkou nevědí rady, případně profesionálními knihovníky, kteří vedou školní knihovnu nebo informační centrum školy a hledají cesty, jak tuto práci dělat co nejlépe. Web ČŠK je tematicky strukturován, mezi základní oblasti patří: budování školní knihovny, výchova k práci s informacemi, tematické rešerše a odkazy na zajímavé informační zdroje, zajímavé aktivity školních knihoven, problematika čtenářství. Na úvodní stránce aktualit jsou průběžně prezentovány zajímavé akce a projekty pro školy a školní knihovny.

V roce 2008 byla zpracována a v elektronické formě zpřístupněna *Příručka pro školní knihovny jako studijní a informační centra na základních a středních školách*. Společně s příručkou slouží školním knihovníkům i další dokument *Doporučení MŠMT k činnosti a funkci školní knihovny na základních a středních*

školách. Oba dokumenty jsou vystaveny na stránkách Centra pro školní knihovny. Od února 2009 nabízí Centrum pro školní knihovny novou službu *Ptejte se ČŠK*. Na dotazy odpovídají odborní pracovníci Pedagogické knihovny. Centrum pro školní knihovny spolupracuje

s Klubem školních knihoven SKIP. V rámci Mezinárodního měsíce školních knihoven organizuje ČŠK pro zájemce ze škol a školních knihoven různé aktivity, např. proběhlo šest ročníků projektu *Záložka do knihy* spojuje školy, soutěž *Jaká je vaše školní knihovna?* nebo soutěž o nejlepší fotografii z akce pořádané školní knihovnou.

Změny ve vyučovacím procesu, především realizace školních vzdělávacích programů, vyžadují nejen

změny v práci učitelů, ale kladou nové požadavky na informační zabezpečení vyučovacího procesu. Školní knihovna jako studijní a informační centrum by měla vytvářet informační zázemí školy, zprostředkovávat učitelům i žákům jak klasické dokumenty (knihy, časopisy), tak informace v elektronické podobě, které lze získat prostřednictvím internetu. Školní knihovny jsou místem, v němž se vzdělávací působení školy přirozeným způsobem rozšiřuje nad rámec učebních příležitostí poskytovaných běžnou výukou. A Centrum pro školní knihovny se snaží v této práci školám a školním knihovnám pomáhat.

Klub školních knihoven SKIP ČR

Romana Rábllová

RablovaR@seznam.cz

Klub školních knihoven (dále jen KŠK) je jednou z odborných sekcí Svazu knihovníků a informačních pracovníků České republiky (dále jen SKIP ČR). Na činnosti KŠK se dobrovolně podílejí lidé zaměstnaní ve školních knihovnách. Jedním z cílů KŠK je podpora všeobecného povědomí o nezbytnosti školních knihoven ve vzdělávacím procesu, dalším je dosud marné úsilí o vznik potřebné legislativy. Sice existuje Doporučení MŠMT k činnosti a funkci školní knihovny na základních a středních školách č. j.: 12487/2009-20, avšak není nijak právně závazné, a proto je v kompetenci každého ředitele školy, zda a jak knihovnu na své škole provozuje. Nechybí ani potřeba vzájemného sdílení zkušeností souvisejících s provozem školních knihoven, zájem o možnosti celoživotní vzdělávání se v tomto oboru a neustálé rozšiřování členské základny o aktivní a kreativní členy.

I přesto, že se vedení klubu snaží oslovovat potenciální zájemce o spolupráci ať už formou vzdělávacích akcí, svých webových stránek, prostřednictvím elektronické konference nebo článků v odborných periodikách, stále se nedaří naplnit tento cíl, což samozřejmě ovlivňuje další stanovené cíle. Proč tomu tak je? Na tuto otázku se nabízí řada odpovědí.

- 1) Jako hlavní problém vidíme v nezájmu MŠMT ČR o problematiku školních knihoven, což je demotivující jak pro knihovníky, tak pro vedení škol, které na jejich provoz a vybavení obtížně shánějí finance. Proč se tedy každoročně vyplňuje Statistický výkaz o školní knihovně? K čemu tyto údaje slouží? Jak se s nimi dál nakládá?
- 2) Dalším problémem je absence právně závazné legislativy pro školní knihovny. Na spoustě škol nefungují knihovny tak, jak by měly. Knihovnou je „sklad knih“, do kterého mají přístup pouze učitelé, nikoliv žáci. To je ve 21. století, kdy je ve všech pádech skloňována čtenářská gramotnost, nepřijatelné.

- 3) Česká republika má hustou síť veřejných knihoven, proto se nabízí otázka, zda není zbytečné mít ještě navíc knihovny školní. Školní knihovny hrají ve vzdělávacím procesu nezastupitelnou roli. Školní knihovna se může stát komunitním centrem školy, kde se konají rozmanité akce, kde mohou žáci trávit čas o přestávkách mezi knihami apod. Jelikož školní knihovny většinou vedou pedagogové bez knihovnického vzdělání a ještě nad rámec svého učitelského úvazku, je pochopitelná absence zájmu o další aktivity spojené se školní knihovnou.

Máte chuť pomoci tuto situaci změnit? Staráte se o školní knihovnu? Nejste ještě členem KŠK, ale přemýšlíte o tom? Pak si přečtěte, jaké výhody vám za členství nabízíme.

- **Profesní vzdělávání** – sleva na vybrané vzdělávací aktivity (výměna zkušeností, získávání kontaktů, prezentování vlastní činnosti).
- **Bulletin SKIP pro členy zdarma** (tištěná i elektronická verze), možnost publikování.
- **Zapojení se do celostátních aktivit** – Noc s Andersenem, Mezinárodní měsíc školních knihoven (MMŠK) aj.
- **Prosazování zájmů** – SKIP lobbuje za knihovny a knihovníky v oblasti knihovnické (autorské právo, licence), ale i širší (katalog prací, ZP).
- **Odměny** – SKIP si knihovníků váží, a tak je za významné knihovnické počiny oceňuje (MARK).

Více informací o členství a aktivitách klubu se dozvíte na: <http://www.skipcr.cz/odborne-organy/klub-skolnich-knihoven>.

Akce k MMŠK, foto archiv KŠK

Akce k MMŠK, foto archiv KŠK

Nastupujte do strašidelné tramvaje!

Svatava Hýbnerová
detske@knihovnahod.cz

Nahlédnout do příběhu spisovatelky Petry Braunové Tramvaj plná strašidel, vyrobit onen dopravní prostředek, přestrojit se za ducha ... To byl program jednodenní jarní prázdninové dílny pro přihlášené děti. S knihami Petry Braunové jsme však nespojili jen jeden jarní den, nýbrž celoroční projekt nazvaný Ztraceni v čase Petry Braunové.

Důvod? Výběr ze skvělých knih od *Prvního čtení* až po čtení pro dospělé a navíc významné životní jubileum autorky. I přes úspěchy předešlých ročníků, ve kterých jsme se vždy ohlíželi do minulosti a rok procházeli například s Jiřím Trnkou, Boženou Němcovou nebo třeba Karlem IV., jsme se rozhodli pro změnu. Proč nenabídnout čtenářům autora, kterého mohou vidět na vlastní oči, mluvit s ním a sáhnout si do regálu pro jeho knihu? A v případě Petry Braunové je z čeho vybírat!

Paní Braunovou jsme přesvědčili k vícedenní návštěvě Hodonína a během tří únorových a dvou březnových dopolední se u nás setkala s žáky 2.–5. tříd místních základních škol, které pilně navštěvují knihovnu, a s jednou třídou středoškoláků. Z poutavého vyprávění jsme se dozvěděli, jak pracuje spisovatel, jak ilustrátor namáčí zlatou barvu, jak se kniha vyrábí, jak vznikají samotné příběhy. Děti nejvíce zaujaly ty strašidelné, a k těm knižním přidala autorka i ty ze života. Celkem čtrnáct besed, přesto každá originální. Vždy zaznělo něco nového, jiného.

Noc s Andersenem nám přičarovala motýlí křídla, stejně jako Kubovi z autorčiny knihy *Kuba nechce spát*. Jejich pestrost zajistila „bojovka“, při které družstva dětí sesbírala desítky kousků barevných papírků rozházených po knihovně. Pak už stačil jen tvrdý papír jako základ křidel, provázek zajišťující jejich pohyblivost, nůžky, lepidlo a volnost tvořit. Za půl hodiny vzlétlo do prostoru několik mladých

motýlů s nádhernými křídly, sosáčky i tykadly. Příhoda z knihy *Johana s dlouhýma nohama* nás inspirovala ke stezce odvahy a *Tramvaj plná strašidel* přímo pojmenovala naše soutěžní družstva. Křížíkovci, Dvořákovci, Smetanovci, Němcovci a Čapkovci. Zatímco v knize vystupují duchové těchto slavných osobností, u nás v knihovně jsme zhlédli kus jejich života. Do scénky ztvárněný životopis se dětem opravdu povedl.

Nosnou aktivitou celého projektu je ale každoročně literární a výtvarná soutěž pravidelně zveřejňovaná na začátku roku v konferenci Andersen. Letošní literární soutěž nese podobu dopisu a název „Milá Petro“. „Přečetli jste některý z příběhů Petry Braunové? Líbil se vám? Chtěli byste zažít něco podobného? Nebo jste to už zažili? Napište o tom paní spisovatelce dopis“. Toto původní zadání paní Braunová spontánně na besedách obohatila o zadání vlastní. „Děti, zažily jste nějakou zajímavou příhodu, kterou by stálo za to vyprávět dál? Napište ji do soutěže a třeba se objeví v nějaké mé další knize.“ Pokud raději malujete, než píšete, můžete navrhnout vlastní obálku k již existující knize paní spisovatelky. I v tomto případě přišla paní Braunová s nápadem. „Namalujte obálku k mé nové knize „*Dům doktora Fišera*“. Nejlepší práce vybrané odbornou porotou paní spisovatelce po slavnostním vyhlášení výsledků a výstavě předáme.

Dojmy i historky z besed s paní spisovatelkou jsou nezapomenutelné a využíváme je

s kolegyní při programech pro školy, které na besedách nebyly. Základní škola z nedalekých Dolních Bojanovic, která se pravidelně doustěží knihovny zapojuje, si nás dokonce pozvala přímo k nim, kde jsme v krátkém čase jednoho necelého dopoledne představily vybraným třídám (cca patnáct tříd 1. – 9. ročník) projekt Ztraceni v čase Petry Braunové, její knihy i vše, o co se s námi podělila, a co se dalo ve vymezeném čase předat.

Hlad po knihách Petry Braunové, především díky jí samotné, zavládl nejen v Hodoníně, ale i Dolních Bojanovicích. Její knihy v regálech neleží. Jsou doma – v rodinách našich čtenářů. A také ve školách, kde je čtou paní učitelky dětem nebo si je čtou děti samy. Čteme zkrátka všichni, rodiče nakaženi nadšením svých dětí, nezůstávají pozadu.

Mnohokrát děkujeme, paní Braunová!

Tramvaj plná strašidel v Městské knihovně Hodonín

Bude vás zajímat, že...

... vyšlo nové číslo Zpravodaje Společnosti Jiřího Mahena, Milíř 18/2016. Čtenářům přináší zajímavé články, plné informací a výsledků literárního bádání. Mahenovy stopy v Indexu zpracovala M. Kratochvílová, Mahenovu sbírku Duha a její soudobou recepci přibližuje J. Poláček, přečteme si Vzpomínku Dalibora Chalupy, kterou připravila H. Kraflová či Vzpomínky na Karlu Mahenovou od J. Černé. Tři poznámky na okraj Mahenova životopisu zpracoval J. Rambousek a vzpomínky Karly Mahenové Dovolena u Plavických jezerech J. Vavroš. V online podobě je Zpravodaj dostupný na: http://kjm.data.quonia.cz/fotogalerie_2017/MILIR_MAHEN_18_2016.pdf Ve Zpravodaji najdete i další zajímavé texty. ...

... Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně ve spolupráci s Knihovnou Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně uspořádala IV. ročník konference Elektronické služby knihoven (16.–17. 5. 2017). Dvoudenní program obsahoval předkonferenční workshopy zaměřené na tvorbu kreativních kampaní pro podporu služeb a na portál Knihovny.cz. Odborníci se ve svých přednáškách věnovali online službám, webovým a mobilním aplikacím, e-čtení, RFID a nadstavbovým službám a dalším tématům. Konference se zúčastnil i zahraniční host Jacek Lewinson. ...

Moravská zemská knihovna a studenti středních škol

Martina Machátová

Martina.Machatova@mzk.cz

Moravská zemská knihovna (MZK) léta usiluje o spolupráci se středními školami. Ze strany vyučujících je zájem především o exkurze po knihovně. Učitelé jazyků přivádějí své žáky také do studovny nazvané Zahraniční knihovny, která nabízí literaturu nejen k rozšiřování jazykových znalostí, ale také k poznávání reálií příslušných zemí. Fond této studovny zahrnuje v současné době tzv. Anglickou, Rakouskou, Německou a Španělskou knihovnu a InfoUSA. Žáci zde najdou nejen jazykové učebnice, testy, beletrii a periodika, ale také řadu odborných publikací z různých oblastí v příslušném jazyce.

Ve snaze přilákat pozornost středních škol připravili pracovníci MZK standardní nabídku tří lekcí informačního vzdělávání, kterou lze najít na webu: <https://www.mzk.cz/pro-skoly/informacni-vzdelavani>. Uvedená nabídka ovšem nepředstavuje konečný stav, je možné připravit vzdělávací akci na míru pro předem objednanou skupinu žáků dle přání vyučujících.

Na podzim roku 2016 realizovala knihovna tři školení pro nadané žáky středních škol. V Brně působí *Jihomoravské centrum pro mezinárodní mobilitu* (JCMM), mezi jehož aktivity patří mimo jiné také podpora talentovaných středoškoláků a SOČkařů. Tito žáci patří mezi vděčné a pozorné posluchače, těší se na společná setkání a dychtivě přijímají nové poznatky. Na jaře 2017 se v budově knihovny uskutečnila výstava „Žijí mezi námi“ s podnázvem Světové mozky přichází bádat na jižní Moravu. Panely s touto výstavou připravilo JCMM.

V závěru roku 2017 uspořádala MZK několik školení pro studenty posledních ročníků vyšších odborných škol z oblasti citací. Vyučující středních a vyšších odborných škol začínají navštěvovat podvečerní vzdělávací akce

v knihovně na vyhledávání literatury a tvorbu citací. Máme indicie, že někteří pedagogové i přímo doporučují žákům účast na výše uvedených školeních. Velmi oceňujeme postupné úsilí učitelů o zvýšení kvality závěrečných prací na středních a vyšších odborných školách. Doufáme, že tento trend bude i nadále pokračovat.

Moravská zemská knihovna v Brně pořádá celou řadu vzdělávacích a kulturních akcí pro veřejnost. Doufáme, že některé z nich upoutávají pozornost i mezi mládeží ve věku od 14 do 19 let, např. filmy, výstavy či cestopisné a přírodovědné přednášky. Věříme, že někteří žáci v uvedené věkové kategorii si najdou cestu do knihovny nejen v rámci povinné školní výuky, ale také v době svého volna.

MZK považuje úsilí o spolupráci se školami jako ostatní veřejné knihovny za dlouhodobý a nikdy nekončící proces. Knihovny musejí čelit velké konkurenci, na školy se valí bezpočet nabídek na rozmanité akce, není jednoduché navazovat spolupráci se školami. Výraznou roli zde hrají osobní kontakty mezi knihovníky a jednotlivými pedagogy. Moravská zemská knihovna z hlediska svého postavení a poslání v síti veřejných knihoven bude pravděpodobně i nadále zaměřovat své aktivity pro středoškoláky především na práci s odbornou literaturou, a to zejména na vyhledávání v elektronických zdrojích a citace. Vystává otázka, zda by neměla rozšířit svou nabídku akcí pro střední školy o aktivity v oblasti mediální výchovy a internetové bezpečnosti. Jako velká výzva do budoucnosti se také jeví spolupráce s institucemi, které podporují nadanou mládež a středoškoláky se zdravotními problémy. Máme určitě dostatek podnětů k dalšímu zamyšlení.

Kurzy a zkoušky pro knihovníky v novém

Adéla Dilhofová

Adela.Dilhofova@mzk.cz

Kurzy pro knihovníky, dlouhodobě označovány jako „knihovnické“, jsou u konce. Také v letošním uplynulém „školním“ roce 2016/2017 byly realizovány, tentokrát ovšem v jiném rozsahu, s novými předměty a s volně časově navazujícími standardizovanými zkouškami.

Moravská zemská knihovna v Brně se v roce 2015 stala autorizovanou osobou Ministerstva kultury, tudíž má právo realizovat, jako zatím jedna ze tří knihoven (dalšími jsou Národní knihovna ČR a Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě), zkoušky pro celkem pět profesních kvalifikací knihovníků. Stejně tak v roce 2016 akreditovala MZK v Brně u MŠMT také nové kurzy, zahrnující předměty v návaznosti na tyto profesní kvalifikace, dané Národní soustavou kvalifikací (více v článku A. Dilhofové v Duze č. 2/2015 „Profesní vzdělávání knihovníků a jeho změny v budoucnu“).

V letošním roce byly realizovány tyto 4 kurzy: Knihovník katalogizátor, Referenční knihovník, Knihovník v přímých službách

a Knihovník – správce fondů. Do kurzu Knihovník akvizitér se v loňském roce nepřihlásil žádný uchazeč, nebyl proto otevřen. Všech kurzů se zúčastnilo celkem 16 posluchačů. Ke zkouškám se přihlásilo a úspěšně je složilo 15 z nich, v jednom případě posluchačka složila dokonce 2 zkoušky ze dvou profesních kvalifikací. **Ke zkouškám se lze přihlásit i bez absolvování kurzu.** Tuto možnost však zatím letos nikdo nevyužil.

Do nových kurzů se můžete přihlásit i letos: kurzy proběhají od září 2017 do dubna 2018.

Více informací, včetně přihlášek, najdete na www.mzk.cz – Pro knihovny – Vzdělávání knihovníků – Zkoušky a knihovnické kurzy dle Národní soustavy kvalifikací.

Průběh zkoušek v Moravské zemské knihovně

Zpracování fondů rajhradské klášterní knihovny

Jindra Pavelková

Jindra.Pavelkova@mzk.cz

Fond rajhradské klášterní knihovny převzala Moravská zemská knihovna v Brně (tehdejší Státní vědecká knihovna Brno) do správy v roce 1950, v roce 1973 byl fond z důvodu rekonstrukce knihovního sálu uložen v náhradních prostorách. O dvacet let později byla knihovna vrácena zpět benediktinskému řádu, na svůj návrat do Rajhradu však musela počkat až do roku 2004, protože od roku 1999 probíhala rekonstrukce a obnova sálu a knihovního mobiliáře. MZK také začala s digitalizací nejvýznamnějších rajhradských rukopisů. V roce 2005 se správu rajhradské knihovny ujalo Muzeum Brněnska – Památník písemnictví na Moravě.

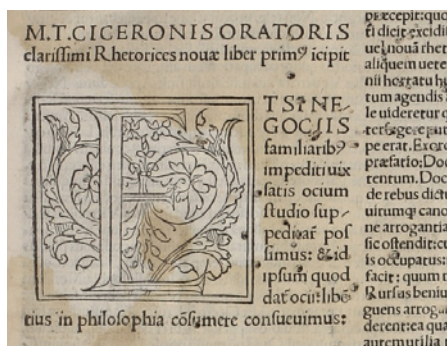
Přesto se MZK na zpracování a zpřístupnění knihovních fondů podílí i nadále. V letech 2012–2015 byly všechny knihy uložené v tzv. historickém sále, část rukopisného fondu, grafická a část archivní sbírky kláštera, zpracovány v rámci projektu NAKI – *Benediktinský klášter Rajhrad jako kulturní fenomén*, jehož byla MZK hlavním řešitelem. V současné době je zpracování rajhradských fondů součástí projektu NAKI II – *Brána moudrosti otevřená. Barokní kulturní dědictví klášterů Broumov a Rajhrad: ochrana, restaurování, prezentace*, na kterém MZK participuje jako spoluřešitel vedle Filozofické fakulty Univerzity Hradec Králové (hlavní řešitel) a Fakulty restaurování Univerzity Pardubice.

Rajhradský fond a historie jsou zkoumány v souvislosti s benediktinským klášterem v Broumově. Práce jsou zacíleny na výzkum proveniencí dřívějších majitelů knih a také na typografii moravských a českých tisků raného novověku. V obou oblastech jsou pro rajhradský fond jako výstupy plánovány zejména specializované mapy, které představí dřívější církevní a šlechtické vlastníky, od kterých klášter knihy získal, a také produkci moravských tiskáren. Typografické prvky budou

dále prezentovány prostřednictvím speciální databáze. V oblasti typografie a výzkumu moravských klášterních tiskáren navazuje na projekt programu NAKI II rovněž jeden z interních grantů řešených v rámci Institucionální podpory na dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumné organizace, který se věnuje brněnské tiskárně Jana Silvestra Siedlera.

V současné době probíhá elektronické zpracování prvotisků obou klášterů. V Rajhradě obsahuje fond 155 prvotisků ve 126 svazcích a jedná se o část původně dvojnásobné sbírky, která vzala za své v 1. polovině 20. století, kdy si klášter v obtížné hospodářské situaci vypomáhal rozprodejem knihovny. V Broumově se dnes podle literatury nalézá 182 položek. I zde se jedná o část většího fondu, který čeká na knihovědný výzkum.

Oba fondy výrazně poznamenalo 20. století. Zatímco v Rajhradě zaznamenala knihovna úbytky do roku 1950, v Broumově došlo k citelným ztrátám po tomto roce. Část výzkumu je proto zaměřena právě na toto období v dějinách obou klášterů. Poznatky zde získané umožňují doplnit informace vlastního knihovědného výzkumu a pomáhají vytvořit ucelený obraz obou knihoven a jejich fondů.

Marcus Tullius Cicero – Rhetoricae novae

Knihovnice z městyse Lysic – Jitka Severová

Helena Jalová

jalova.knihovna@boskovice.cz

Při rozhodování koho budeme nominovat na Knihovnickou osobnost 2016 za region Blansko, padla naše volba jednoznačně na paní Jitku Severovou, která se více než 40 let usilovně snažila zlepšovat a modernizovat „svoji“ knihovnu.

Paní Severová pracovala v profesionální knihovně obce Lysice od roku 1975. V té době byly knihovny soustředěny do střediskového systému okresu Blansko a ve své působnosti se paní Jitka starala o 14 obecních knihoven. Za dobu její činnosti se knihovna zapojila do kulturního dění obce a stala se nedílnou součástí vzdělávacích programů v místě a okolí a to nejen pro školy, ale také pro veřejnost.

V celém svém profesním životě se paní Severová snažila vzdělávat nejen své okolí, ale také sama sebe. Její úsilí mít moderní fungující knihovnu se postupem času naplnilo. Byla jednou z prvních knihoven v regionu Blansko, která plně zautomatizovala svůj provoz. V roce 1993 byl obcí zakoupen první knihovnický program MAKS, byla zahájena katalogizace a v roce 1995 byl zahájen plně automatizovaný výpůjční proces. S vývojem počítačových technologií pro knihovny si paní Severová udržela profesní tempo; v roce 2003 byla všechna data převedena do automatizovaného knihovnického systému Clavius i s funkčním on-line katalogem. Od roku 2006 se paní Severová také starala o pravidelnou aktualizaci webových stránek knihovny.

Za nejdůležitější však považovala podporu dětského čtenářství, výchovu dětí ke čtenářství a nastavení knihovny jako komunitního centra. Pravidelně se zúčastňovala celostátních aktivit v Týdnu knihoven, Pasování prvňáčků, Kde končí svět, Nocí s Andersenem a také dalších společných regionálních aktivit. Organizovala besedy s MŠ i ZŠ a další setkávání pro veřejnost v knihovně. Součástí knihovny se stala výstavní síň, kde organizovala tvořivé dílničky a pravidelné výstavy většinou místních umělců.

Knihovně získala finanční pomoc z dotačních titulů VISK3, Knihovna 21. století a SKIP Velká Morava. Za dobu vedení knihovny byla také oceněná v soutěži Knihovna roku a získala tak v roce 2006 „Diplom za vzorné vedení knihovny“, který přebírala v Národní knihovně Praha v Zrcadlové kapli. V létě 2016 předala paní Severová knihovnu do rukou nové knihovnice a užívá si penzijního odpočinku s rodinou a vnoučaty a do „své“ knihovny se vrací jako pravidelná čtenářka. Všichni na ni rádi vzpomínají jako na příjemnou a ochotnou paní knihovnici, která jim vždy s úsměvem pomohla najít tu správnou a vhodnou četbu.

Cyklus Oči Brna v letních měsících

Irena Veselá, Romana Macháčková

Irena.Vesela@mzk.cz, Romana.Machackova@mzk.cz

Červen – srpen: Zdeněk Zouhar

Prof. PhDr., MgA. et Mgr. Zdeněk Zouhar (1927–2011) se narodil v Kotvrdovicích u Blanska. Již v dětství se začal učit hře na housle a klavír, později i na varhany. Během svých středoškolských studií v Brně navštěvoval hodiny hudební teorie u Viléma Blažka a v kompozici se soukromě vzdělával u Janáčkova žáka Jana Kunce. Jako skladatel se představil veřejnosti již ve svých 18 letech. Roku 1946 úspěšně odmaturoval na První státní průmyslové škole – vyšší průmyslové škole strojícké v Brně, ale jeho další životní směřování již zcela určila láska k hudbě. V letech 1946–1951 studoval Zdeněk Zouhar na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity v Brně obory hudební a výtvarná výchova, kde jej kromě Jana Kunce vyučovali též Vilém Steinman a Václav Kaprál, v oboru výtvarná výchova např. Eduard Milén

či Vincenc Makovský. Během svých studií zaslal jednu ze svých kompozic, cyklus *Písničky o lásce*, k posouzení Bohuslavu Martinů. Ten dílo pochválil a povzbudil Zouhara k další tvůrčí činnosti.

Po studiích působil Zdeněk Zouhar krátce jako učitel na pedagogických gymnáziích v Bratislavě a Znojmě a v listopadu roku 1953 nastoupil do tehdejší Universitní knihovny jako pracovník Hudební knihovny. Během svého působení v Hudební knihovně, které trvalo do poloviny roku 1961, učinil z tohoto pracoviště významnou kulturní instituci. Jako dirigent sboru OPUS oslovil roku 1954 opět Bohuslava Martinů s prosbou o zkomponování cyklu písní pro ženský sbor. Tak vznikl cyklus *Petrklíč* na slova lidové poezie, který Zouhar provedl a spolu s ním i další skladby Bohuslava Martinů v letech 1954–1963 v rámci komorních

koncertů konaných přímo ve studovně Univerzitní knihovny. Zdeněk Zouhar také řídil v lednu 1956 ve skladatelově rodné Poličce světovou premiéru kantáty *Otvírání studánek*. Ačkoli skladby Bohuslava Martinů měly v repertoáru koncertů v knihovně výsadní postavení, zaznívala zde též díla J. Kunce, V. Šťastného, Z. Blažka, B. Bakaly, O. Chlubny, J. Kvapila, V. Kaprálové, J. Křičky, samotného Z. Zouhara, ale též B. Brittena, I. Stravinského, S. Prokofjeva, jakož i skladby starších mistrů, např. J. Haydna, W. A. Mozarta či L. van Beethovena. Koncerty byly často provázeny přednáškami či výstavkami.

Roku 1961 odešel Zdeněk Zouhar do brněnského rozhlasu, kde pracoval jako hudební dramaturg, a roku 1972 zakotvil definitivně coby pedagog na Janáčkově akademii múzických umění. Hudební pořady pokračovaly v Univerzitní knihovně i po jeho odchodu, až do roku 1970. Hudba Bohuslava Martinů poté provázela Zdeňka Zouhara i v jeho dalším životě a tvorbě. S Bohuslavem Martinů byl v písemném kontaktu až do jeho smrti v roce 1959. Coby rozhlasový dramaturg se Zouhar zasloužil o vznik nahrávek mnoha skladeb od Martinů, roku 1977 se stal spoluzakladatelem Společnosti Bohuslava Martinů a velkému českému skladateli věnoval roku 2001 svou monografii *Sborová tvorba Bohuslava Martinů*. V roce 2008 vydal Zdeněk Zouhar společně se svým synem, skladatelem a muzikologem Vítem Zouharem, knižně dopisy Bohuslava Martinů z 50. let pod názvem *Milý příteli*.

Zdeněk Zouhar proslul jako tvůrce četných vokálních skladeb pro sbory různého obsazení a komorních instrumentálních děl. K jeho rozsáhlejším dílům patří *Variace na téma Bohuslava Martinů* pro symfonický orchestr, opery *Proměna* a *Velká láska* a oratorium *Plameny kostnické*. Mezi jeho žáky v oboru kompozice se řadí například Silvie Bodorová, Radek Rejšek či Ingrid Silná.

V Očích Brna se můžete na Zdeňka Zouhara těšit v měsíci červnu, červenci a srpnu. Přípravované pořady sledujte na webových stránkách www.mzk.cz/oci-brna.

Září: Karel Höger

Herec Karel Höger (17. června 1909–4. května 1977) se narodil jako poslední ze třinácti dětí v Brně, na královopolském Mojmírově náměstí v domě č. 13. Tatínkovi Františkovi bylo tehdy šedesát šest let. Maminka Marie měla malý obchůdek, který musela za války zavřít. „Dodnes cítím jeho kombinovanou vůni povidel, mýdla Otta, vuřtů, polévkového koření Maggi, sezónního ovoce...“, vzpomínal na tento krámek její nejmladší syn. K divadlu Karel Höger inklinoval již jako malý chlapec – od loutkového divadla přešel plynule k ochotníkům. Rád vzpomín-

nal na své působení v Bratrství, kde nejen hrával různorodé role, ale i autorsky a režijně připravoval představení pro děti. Po vychození měšťanky nastoupil na učitelský ústav a nějaký čas působil jako učitel. Divadlo ho však stále lákalo – hrával Kašpárka v loutkovém divadle Radost, na vojně se pak přihlásil ke studiu na dramatické oddělení brněnské konzervatoře. V roce 1932 získal stálé angažmá v tehdejší Zemské divadle, kde ztvárnil řadu nezapomenutelných rolí. V roce 1940 přijal nabídku Národního divadla a natrvalo se přestěhoval do Prahy. Jeho hlas znají nejen rozhlasoví posluchači, ale také generace dětí – Karel Höger pro ně namluvil řadu pohádek a Večerníčků. Nejznámější je však divákům filmovým a televizním.

Učení – zábava pro každého a na celý život

Pavlaína Mazáčová

pmazacova@gmail.com

CHYTKOVÁ, Dagmar a Michal ČERNÝ. *Efektivní učení: techniky přemýšlení, soustředění a komunikace s využitím myšlenkových map*. V Brně: BizBooks, 2016. ISBN 978-80-265-0479-5.

Baví vás učit se a poznávat svět kolem sebe, ale pociťujete mezery v tom, jak k učení přistupovat, aby bylo efektivní, zábavné a smysuplné? V aktuální nabídce knih, které ukazují jak se učit, vyniká svým netradičním pojetím publikace Michala Černého a Dagmar Chytkové **Efektivní učení**. Autoři, odborníci v oblasti vzdělávání s technologiemi, srozumitelnou a přínosnou formou představují **principy sebeřízeného vzdělávání**. Je to totiž právě samotný student, žák, zkrátka učící se jedinec v jakékoli etapě života, kdo si může určovat svoje jedinečné vzdělávací priority, postupy a informační zdroje. Publikace rozvíjí nejrůznější dovednosti celoživotního učení a zároveň opouští někdy nevhodné vzdělávací návyky a stereotypy čtenářů ze školních lavic.

Obsah knihy je myšlenkově postaven na třech vzájemně propojených kompetenčních pilířích – **kreativitě, učení se a práci s informacemi**. Autoři zvolili čitelnou a srozumitelnou formu sdělení, podpořenou **vizualizacemi informací ve formě myšlenkových map**. Atraktivita obsahu publikace je především pro čtenáře-digitální domorodce posílena důrazem na přínos technologií jako nástroje efektivního učení. Čtenář je tak na cestě za vzdáváním veden k samozřejmému pohybu ve

sdíleném kyberprostoru, ke smysuplnému trávení času na sociálních sítích nebo na webu.

Strukturu publikace tvoří samostatné kapitoly rozvíjející různé kompetence efektivního ce-

loživotního učení, například paměťové techniky, myšlenkové mapy, self management, organizaci informací, tvorbu poznámek nebo online práci na projektech. Publikace má zajímavý a edukačně přínosný formát – v každé kapitole **propojuje vždy teoretický text s cvičebníci**, v níž je čtenář díky netradičním úkolům a problémovým otázkám nabádán k vykročení ze zažitých stereotypů v učení. Nesporným přínosem publikace je **provázanost textu**

s webem <http://www.kreativni-uceni.cz>, na němž jsou k dispozici další nástroje, tipy a postupy pro rozvoj efektivního učení a kreativity. Pojetí knihy se tak stává ukázkou svobodného přístupu k učení – autoři totiž vybízejí čtenáře k práci s textem na libovolné stránce, k psaní poznámek, kreslení přímo do textu nebo vkládání vlastních post-itů se zpracovanými úkoly.

Publikace *Efektivní učení* přináší spoustu zajímavých otázek i odpovědí, ale především v sobě skrývá jedno důležité poselství – poselství o potřebě celoživotního učení a informační gramotnosti s cílem lépe porozumět světu kolem nás.

Z dějin práce akademiků ve prospěch knihoven. Na příkladu brněnského akademického čtenářského spolku Zora

Jaromír Kubíček

kubicek.jaromir@gmail.com

Vztah akademiků (takto se dříve nazývali posluchači vysokých škol) k veřejným knihovnám byl v minulosti velmi tvůrčí. Již od třicátých let 19. století se na všech seminářích biskupských konsistoří setkáváme s úspěšnou snahou o zakládání slovanských knihoven, které si vydržovali studenti bohosloví z vlastních prostředků, aby pěstovali v německém prostředí svůj mateřský jazyk. V brněnském semináři se o zřízení slovanské knihovny zasloužil František Josef Kampelík, který do alumnátu nastoupil v roce 1831, objednával české knihy a časopisy a založil knihovnu. Ta sloužila nejen studentům, ale stala se pramenem poznání a střediskem českých zájmů také pro další zájemce z Brna a okolí. V olomouckém semináři vznikla slovanská knihovna v roce 1835, kdy studentům zaslal Bibli kralickou a díla Komenského Josef A. Gallaš, zakladatel první veřejné knihovny na Moravě. Podobně tomu bylo i v Čechách. Šlo ovšem o knihovny, které byly v sídle semináře. Statistika knihoven z roku 1910 však zachytila 20 knihoven, ve kterých bylo průměrně po 80 knihách a které založili v obcích ve východních Čechách bohoslovci v době

Ing. Heřman Mayerhöfer (1892,1975),
spolkový knihovník a ředitel Státní technické
knihovny v Brně

studii v královéhradeckém semináři.

Z regionálních akademických spolků byl ve zřizování a udržování veřejných knihoven nejčilejší studentský spolek Radbuza při plzeňském gymnáziu. V roce 1905 se stal o 40 veřejných knihoven, které založil v západočeských obcích. Mezi těmi, kteří se za studentských let podíleli na aktivitách Radbuzy, byl např. i Jan

AKADEMICKÝ ČTENÁŘSKÝ SPOLEK „ZORA“
V BRNĚ.

Exlibris české vysoké školy technické v Brně, ustavené v roce 1899

Thon, který po maturitě studoval filologii na pražské univerzitě, poté v roce 1911 nastoupil v Praze do městské knihovny a v letech 1921 až 1942 byl ředitelem Ústřední knihovny hl. m. Prahy. Příklad studenta, kterého jeho zájem o práci s českou knihou a v knihovně přivedl k celoživotnímu zaměstnání, najdeme ovšem i v Brně. Jde o Ing. Heřmana Mayerhöfera, ředitele Státní technické knihovny, narozeného před 125 lety, který svou knihovnickou dráhu začínal v brněnském studentském čtenářském spolku.

Akademický čtenářský spolek Zora byl ustaven 31. ledna 1867 jako slovanský zpěváký spolek brněnských techniků. Nové stanovy z ledna 1871 změnilly pojetí spolku, který se stal výhradně čtenářským a pro své členy budoval knihovnu. Po otevření českého Besedního domu na podzim roku 1872 získal spolek Zora pro svou činnost trvalé umístění v místnosti ve

2. poschodí budovy a přispěl tak k jeho postavení centra českého kulturního života v Brně. Podobně přenesly své sídlo do Besedního domu i další významné české spolky, jako Slovanský čtenářský spolek, Beseda brněnská, Tělocvičná jednota brněnská Sokol, Český politický spolek, Katolická politická jednota v Brně, Matice moravská a místo zde našla i Moravská akciová knihtiskárna pro tisk českých knih a časopisů. Když později vznikaly v Brně další české spolky, rovněž našly své útočiště v Besedním domě, jako tomu bylo u Cyrillské jednoty, Musejního spolku, Spolku českých živnostníků nebo ženské vzdělávací jednoty Vesna.

O činnosti spolku Zora vypovídá dnes spis uchovávaný v Moravském zemském archivu (fond B 26 Policejní ředitelství Brno, spolek Zora, kart. 2449/A, č. 45). Dokumentace je poměrně rozsáhlá, neboť každým rokem se konala valná hromada spolku, která volila vždy nový výbor včetně dvou knihovníků, a o tom musel jednatel spolku podat zprávu státní správě. Zpětná reakce úřadu zpravidla nebyla, jen v roce 1869 vrátilo moravské místodržitelství stanovy spolku k přepracování, aby z nich byly vyloučeny politické přednášky.

Spolek Zora sdružoval české studenty na brněnském vysokém učení technickém a zapojil se také do veřejného života města. V listopadu 1896 konal veřejnou schůzi ve dvoraně Besedního domu na oslavu svého třicetiletého trvání. V dalším roce uspořádal pro veřejnost přednášku Dr. Ferdinanda Jokla o osvětové soutěži malých a velkých národů. Brněnská technika byla založena v roce 1848 pro obě národnosti, vedení vysoké školy však bylo vždy německé, jak vyznělo také při oslavách k 50. výročí techniky, kdy rektor české studenty přezíral a Němcům byli čeští posluchači jen na posměch. Proto také čeští studenti se připojili k bojům o českou univerzitu v Brně. Svědčí o tom text rezoluce, kterou vydali: *My podepsaní akademikové brněnští, shromáždění na schůzi dne 16. listopadu 1901 žádáme vládu, by 1) zřízena byla česká universita na Moravě, 2)*

by dostatečně postaráno bylo o českou techniku v Brně, zvláště aby se uspíšilo jmenování docentů dosud neobsazených stolic, 3) aby všem národům rakouským byla poskytnuta dostatečná příležitost vzdělávat se v mateřském jazyku na školách obecných, středních a vysokých, 4) aby bylo zreformováno vysoké školství v duchu moderním, zvláště aby postaveny univerzity a techniky na společný vědecký základ.

Největší boj o druhou českou univerzitu v českých zemích byl rovněž spojen s Besedním domem, to když při nepokojích 2. října 1905 probodl voják na prahu tohoto českého paláce dvacetiletého dělníka Františka Pavlíka. Následkem bylo pevné spojení českého dělnictva s inteligencí a moravský zemský sněm schválil volební reformu a nový školský a jazykový zákon ve prospěch české strany. V této národnostně vypjaté době přispěl spolek Zora veřejnými přednáškami. V roce 1906 uspořádal dvě přednášky poslance Josefa Svozila o Karlu Havlíčkovi, v dalším roce o perzekuci uherských Slováků a o Jednotě českobratrské.

Hlavní posláním čtenářského spolku byla ovšem činnost knihovny s čítárnou. V roce 1898 měla knihovna 454 knih zábavných a 488 titulů vědeckých v 668 svazcích, v čítárně bylo k dispozici 41 titulů novin. Čítárna byla přístupná i širšímu obecnstvu. Studenti dovedli různými aktivitami získat pro knihovnu prostředky. Např. v roce 1899, kdy byla otevřena samostatná česká vysoká škola technická, činily příjmy 300 zl. ze zábavního věnečku, 110 zl. na příspěvcích a 20 zl. získali darem od Cyrilometodějské záložny. Přesto, že knihovníci se střídali každým rokem, řídila se práce přesnými pravidly zakotvenými ve stanovách spolku. Podle nich knihovníci 1) Pečovali o pořádek v knihovně a dobrý stav map, knih atd., 2) Ručili za knihovní majetek spolku a hradili spolku škody jejich vinou a vedením způsobené, 3) Dbali, aby se šetřilo při půjčování stanov a knihovního řádu, 4) Upomínali členy o knihy, 5) Sestavovali a doplňovali katalogy,

6) Doplňovat knihovnu mohli jen dle usnesení knihovní komise, po případě výboru. Knihovní komisi tvořilo pět členů, z toho byli dva knihovníci, jeden novinář (správce čítárny) a dva revisoři knihovny.

Akademický spolek Zora v květnu 1920 rozhodl o své likvidaci. Když knihovna po 54 letech končila, byla uložena ve čtyřech skříních a v nich bylo 2 768 svazků, z toho více než třetina patřila do tzv. vědecké části. Bylo to v době, kdy začal platit v červenci 1919 schválený knihovnický zákon, podle kterého každá obec byla povinná zřídit a provozovat veřejnou knihovnu. V té době se stal knihovníkem města Brna Jiří Mahen, který akademickou knihovnu brněnských techniků přijal a to jako jedinou ze všech brněnských spolkových knihoven. Mahenovy názory o spolkových knihovnách byly totiž velmi radikální, jak je vyslovil ve své *Knížce o čtení praktickém* (1924). Kritizoval spolkové knihovny, které údajně neusilovaly o vzdělávání svých čtenářů a jejichž skladba knih neodpovídala potřebám moderní doby. U studentské knihovny však ohodnotil, že výběr knih prováděli její správci na slušné úrovni, neboť věděli, co potřebují.

Rozsah brněnské akademické knihovny byl přiměřený počtu českých studentů na technice, byl ovšem poměrně skrovný. V Praze působila od roku 1897 ve Spálené ulici č. 20 Akademická knihovna a čítárna, která měla v roce 1906 22 378 svazků s ročním přírůstkem okolo 600 děl. Nejvíce se půjčovala česká a překladová beletrie. Pro čítárnu zde bylo vyhrazeno pět místností, dále byla k dispozici studentům kulečnicková a šachová místnost. Čítárna vystavovala na 200 časopisů, z toho 155 českých, 13 slovanských, 19 německých, 7 francouzských a byla otevřena i pro širší veřejnost za roční poplatek 2 K. Pro studenty měla Akademická knihovna a čítárna v Praze stěžejní význam.

Jedním ze dvou knihovníků akademického čtenářského spolku Zora byl v roce 1912 posluchač techniky Heřman Mayerhöfer. Narodil se 26. dubna 1892 v Kouřimi v Čechách, po

dokončení oboru stavebního inženýrství zůstal na brněnské technice jako asistent a roku 1921 se stal ředitelem knihovny české techniky v Brně. Tuto činnost vykonával po třicet pět let, tedy do roku 1956, kdy byl pensionován. Na jeho činnosti bychom mohli sledovat trendy vysokoškolské a vědecké knihovny od Velké války.

Výrazná podpora českých vysokých škol po válce se projevila také v dotacích a darech ve prospěch doplňování knihovních sbírek. Když technika začala od roku 1928 vydávat sborníky prací svých učitelů, staly se spisy předmětem domácí a mezinárodní výměny publikací, jak bylo u vysokoškolských knihoven standardní. Odborná činnost technických knihoven se promítala do budování dokumentačních kartoték, získaných rozpisem článků z technických časopisů a tříděných podle MDT. Ing. Mayerhöfer byl nejen zastáncem tohoto mezinárodního desetinného třídění, ale je také autorem *Výtahu z úplných tabulek MDT pro hospodářskou dokumentaci* (1946).

Omezení činnosti brněnské technické knihovny pouze na pedagogy a studenty vysoké školy se jejím řediteli jevily jako příliš svazující a proto podal v roce 1937 návrh, aby podobně jako brněnská univerzitní knihovna se rovněž technická knihovna stala samostatnou veřejnou knihovnou. K tomu ještě v té době nedošlo, zabránil tomu nejen nesouhlas vedení školy, ale uzavření českých vysokých škol v listopadu 1939. Po okupaci se knihovna brněnské techniky stala v prosinci 1945 samostatnou, zřizovalo ji ministerstvo školství a osvěty a od 4. února 1948 nesla název Státní technická knihovna v Brně. V roce 1958 se stala jednou ze tří knihoven nově ustavené Státní vědecké knihovny, dnešní Moravské zemské knihovny. Ing. H. Mayerhöfer prosazoval svou činností zásady moderního technického knihovnictví, jak svědčí jeho články v *Časopise československých knihovníků* nebo příručka *Úvod do bibliografie technické literatury* (1956). Jde v ní nejen o shrnutí poznatků z praxe, ale také zkušenosti z jeho výuky na státních knihovnických kurzech a přednáškách.

Knihovny v Chorvatsku

Kristina Kvapil
kristinakvapil@gmail.com

Prostřednictvím článku zavítáme do Chorvatska a dozvíme se základní informace o chorvatských knihovnách. Rozloha Chorvatska je 56 594 km² (bez moře), území se dělí na 21 jednotek, kterým se říká župy. V nich se nachází celkem 128 měst a 428 obcí.

Chorvatský *Zákon o knihovnách*, vydaný poprvé v roce 1997 (poslední úprava z roku 2009), rozlišuje podle účelu a obsahu následující druhy knihoven: národní, veřejné, školní, univerzitní, vysokoškolské, (obecně) vědecké a speciální. Jedna knihovna může plnit více funkcí. Obce a města by měly zřizovat veřejné knihovny jako veřejné instituce, pokud na jejich území už neplní tuto funkci univerzitní nebo vědecká knihovna. Obec nebo město může zvláštní dohodou přenechat knihovnickou službu veřejné knihovně v jiné obci

nebo městě. Školní, vysokoškolské a univerzitní knihovny zřizují instituce, při kterých knihovny působí. Aby se knihovna mohla zřídit, musí být zajištěn knihovní fond, odborní pracovníci, prostor, vybavení a prostředky. Ministerstvo kultury vede evidenci knihoven, ve které lze vyhledávat podle druhu a župy. Celkově je zde zapsáno 1 594 knihoven. <http://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=202>.

Knihovní systém v Chorvatsku začíná Národní a univerzitní knihovnou, která dohlíží na

Národní a univerzitní knihovna v Záhřebu

všechny ostatní knihovny. Knihovny univerzit v Osijeku, Splitu a Rijece dohlíží na vysok školské knihovny. Dále jsou zde také „krajské“ (župní) knihovny, které mají dozor nad veřejnými a školními knihovnami na svém území. V posledních letech se hovoří o tom, že by školní knihovny měly mít svou vlastní organizaci. Je to docela logický požadavek, protože těchto knihoven je v Chorvatsku nejvíce – podle evidence 1 160. Povinný výtisk nakladatelé odevzdávají v 9 výtiscích. Dva z nich obdrží Národní a univerzitní knihovna, jeden univerzitní knihovna v Osijeku, Splitu, Rijece, Pule, ale také Mostaru, a další exempláře putují do vědeckých knihoven v Dubrovniku a Zadaru. Kromě toho se také ještě jeden povinný výtisk posílá krajské knihovně.

Národní a univerzitní knihovna sídlí v Záhřebu. Jak je patrné již z názvu, jde o knihovnu s dvojitou funkcí. Budova se nachází v blízkosti hlavního nádraží a je z ní krásný výhled na fontány v okolí, na centrum města a horu Medvednica. Čtenářem knihovny

mohou být pouze osoby starší 18 let. U vstupu se nachází kontrolní brána a kdo není registrován, dovnitř se nedostane. Věci se povinně odkládají v šatně, do studoven si čtenáři berou pouze to, co unesou v rukou. Knihovna má otevřeno 8:00–21:00, ale nabízí také možnost „večerního studia“ (21:00–24:00), na které je potřeba dopředu zarezervovat místo. Ve fondu se nachází téměř 3 milióny svazků.

Nedaleko Národní a univerzitní knihovny se nachází **Filozofická fakulta Univerzity v Záhřebu**. Knihovna této fakulty je poměrně mladá, budova byla otevřena roku 2009. Dříve měl každý z 23 ústavů fakulty svou knihovničku. Nyní je Knihovna Filozofické fakulty druhá největší v Záhřebu, s fondem kolem 750 000 svazků. Knihovna je otevřená pro veřejnost, ale usednout k počítačům a půjčovat si mohou jenom studenti a zaměstnanci fakulty.

Lidová knihovna a čítárna Daruvar je veřejnou knihovnou. Má čtyři oddělení: pro děti a mládež, dospělé, studijní a Ústřední knihovnu pro českou národnostní menšinu

Národní a univerzitní knihovna

Školní knihovna TGM Končevice

Národní a univerzitní knihovna a

Národní a univerzitní knihovna

Národní a univerzitní knihovna

Knihovna Filozofické fakulty v Záhřebu

Školní knihovna TGM Končevice v knihovně se koná i výuka chorvatského jazyka

Národní a univerzitní knihovna

Knihovna Filozofické fakulty v Záhřebu přízemí, sbírka časopisů

Lidová knihovna a čítarna Daruvar ústřední knihovna pro českou menšinu

Lidová knihovna a čítarna Daruvar kurz češtiny

Lidová knihovna a čítarna Daruvar herna

Lidová knihovna a čítarna Daruvar ústřední knihovna pro českou menšinu

Lidová knihovna a čítarna Daruvar dětské oddělení

Školní knihovna TGM Končevice časopisy

Knihovna Filozofické fakulty v Záhřebu čítarna

Lidová knihovna a čítarna Daruvar detské oddelení

Knihovna Filozofické fakulty v Záhřebu železné police

(více v letošním čtvrtém čísle Duhu). Stará se o všechny generace – od těch nejmenších po seniory. Je první knihovnou v Chorvatsku, která se zapojila do programu sesterských knihoven NAPLE. Navázala spolupráci s Městskou knihovnou Český Těšín. Díky tomu také byla několik let jediná v Chorvatsku, jež organizovala Noc s Andersenem. Za poslední dva roky se už přidaly některé další knihovny. O spolupráci Českého Těšína a Daruvaru se můžete dočíst na společné webové stránce: <http://www.daruvar-tesin.wz.cz/>.

Jak už bylo zmíněno, v Chorvatsku je nejvíce školních knihoven. To znamená, že skoro každá škola má vlastní knihovnu. Například v České základní škole Josefa Růžičky v Končenicích, která má 139 žáků, najdete **Knihovnu T. G. Masaryka**. Jsou tam knihy jak v chorvatštině, tak v češtině, pro žáky, ale i pro učitele.

Ještě jsem neuvedla příklad vědecké a speciální knihovny. Kdybyste měli zájem

o návštěvu vědecké knihovny v Chorvatsku, tak doporučuji Vědeckou knihovnu Zadar. Speciální knihovny jsou nejčastěji součástí muzeí nebo klášterů.

Registrační poplatky jsou v porovnání s českými knihovnami dražší a výpůjční lhůta kratší. Např. student v Národní a univerzitní knihovně při roční registraci zaplatí 100 kn, ostatní 150 nebo 200 (pro přepočítání do korun znásobit krát 3,5) a může si vypůjčit 5 jednotek na 30 dnů. Existují také denní, týdenní a měsíční vstupy – ty se platí 30, 40 nebo 50 kn. V Lidové knihovně a čítárně je registrační poplatek ve výši 60 kn, najednou lze vypůjčit 2 knihy+1 CD/DVD nebo 1 kniha+2 CD/DVD. Knihy se půjčují na 15 dnů, DVD na 3, CD na 5. Knihy (pokud nejsou povinná četba nebo ze studijního oddělení) je možné prodloužit. V Knihovně Filozofické fakulty se knihy, závěrečné práce a audiovizuální materiál (max. 6 kusů) půjčují na dva týdny s možností dvakrát prodloužit.

Jeden klíč nestačí – rozhovor s Martinem Vopěnkou

Tomáš Kubíček

Tomas.Kubicek@mzk.cz

S Martinem Vopěnkou – spisovatelem, nakladatelem, předsedou Svazu českých knihkupců a nakladatelů a cestovatelem o fantazii, citu, logice a o klíčích.

Naše povídání se bude dotýkat literatury pro děti a mládež. Nedá mi to však, abych se Vás nezeptal, odkud jste se naposledy vrátil? Mám pocit, že vždy, když Vám píší, musím počítat s různými časovými posuny. Je pro Vás vašeň cestovatelská něčím, co by nám čtenářům mohlo pomoci pochopit fantastické světy Vašich knížek?

Do určité míry ano. Výpravy do dalek pro mne mají podobné kouzlo, jako literární výpravy do

světa vlastních příběhů. Přičemž ty literární jsou pro mne přece jen důležitější. A hlavně, jsou téměř permanentní. Naše planeta mne zajímá, zajímají mne její úžasné zákoutí i různé kultury, ale necítím cestování jako nutnost. Na rozdíl od psaní.

Úplně konkrétně jsem se nedávno vrátil z Chicaga, kde jsem ale dětem ze školy T. G. Masaryka představil svou knihu Spící město. Vzal jsem s sebou i svého třináctiletého syna.

Vaše knihy jakou založeny na dobrodružném příběhu, zdá se ale, že příběh je pro Vás jen prostředkem k vyjádření tu možná ekologického, tu zase možná etického postoje. Odkud to přichází?

Ačkoliv to na první pohled nemusí být patrné, nejdůležitější je pro mne vždy emoce. Hluboké propojení s nějakou postavou – ať už postavou ženy, po které toužím, dítěte, o které se bojím, nebo muže, s jehož některými postoji a myšlenkami se ztotožňuji. Teprve skrze emoci mne baví psát. Na druhou stranu jsem ale obdařen logickým myšlením, a tak bych ani neuměl napsat příběh, který by byl chaotický,

do sebe zahleděný, utopený jen v emocích. Ze spojení citu a logiky pak možná vzejde něco jako poselství. Nedá se to však od sebe oddělit. Vždy mám v hlavě celost příběhu. Zpětně se dá rozložit na složky, ale ve skutečnosti není jejich výslednicí. Ten rozklad je až druhotný.

Co by podle Vás měla splňovat literatura pro mladší čtenáře?

Určitě vím, co by měl splňovat její autor: Měl by milovat děti. Což také znamená, že by jim měl rozumět. Měl by se umět dívat na svět jejich – dětskýma – očima. A měl by dětem věřit. A neměl by je podceňovat. Tak tohle je základní předpoklad. Někdy se mi při četbě vlastním dětem stávalo, že jsem knihu zlostině zahodil. Psát pro děti hloupě, povrchně, chladně, to je zločin. Děti si zaslouží plné autorské nasazení. Nemají být odpadkový koš pro autory, kteří si netroufají psát pro dospělé.

Možná jsem konzervativní, ale nelíbí se mi trend artových knih, kde převažuje výtvarná stránka nad literární. Slovo je pro mne vždy na prvním místě. Když píšete s porozuměním pro dětskou duši (nemyslím úplně pro nejmenší děti), tak přece čtenář nebude potřebovat ani obrázky. Obrazy se vytváří v jeho hlavě.

Nepíšete samozřejmě jenom pro děti, ale i pro velké kluky a holky. Tedy i pro mě. Jak se rozhodujete, že nějaké téma si zaslouží spíše dětského čtenáře a jiné dospělého?

Jen encyklopedii *Pozná vám život a svět* jsem psal výslovně pro děti. Vše ostatní, dokonce i pohádky *O duši a dívce*

nebo *Spící město*, jsem psal vlastně pro každého, kdo v duši dokáže být dítětem. *Novou planetu* jsem naopak myslel spíš pro dospělé (ostatně je ve své druhé části hodně sexuálně barvitá), ale zařazena byla k mládeži. Myslím, že platí, že kvalitní literatura pro děti a mládež může být vlastně univerzální. Neplatí to ale naopak: některá témata nebo způsob zpracování jsou prostě až pro dospělého čtenáře. Jako teď *Můj bratr Mesiáš*. Přesto, když už jsem se v myšlenkách dotkl té teologie, napsal jsem následně *Biblické příběhy pro nevěřící – nejen děti*. Vyjdou koncem roku. Původně tedy měly být výslovně pro děti, jenomže každý dospělý, kterému jsem o tom říkal, prohlásil, že si je bude muset přečíst. Zřejmě tu máme velký deficit.

Založil jste vlastní nakladatelství. Proč? Co Vám na knižním trhu chybělo, že jste se rozhodl vstoupit do takového nejistého podnikání, jaké představuje nakladatelství?

Já to nedělal s ohledem na český knižní trh, ale s ohledem na svůj bankovní účet. Psal se rok '91. Nic jsem o podnikání nevěděl, jen jsem už nechtěl sedět ve Výzkumném ústavu psychiatrickém a zapínat počítač – byla to taková moje kotelna. Měl jsem představu, že si za čtyři roky vydělám dost, abych mohl už jenom psát. To jsem ještě netušil, jak nákladná je rodina. Takže i když jsem teď mnohem dál, ty čtyři roky mi stále ještě zbývají. Na začátku devadesátých let bylo každé podnikání nejisté. Dnes jsou menší střední nakladatelé ohroženi z důvodu rostoucího tlaku velkých firem a zahraničních agentur, která drží atraktivní autorská práva. Mým receptem na přežití ale vždycky byla minimální režie. Pracuji doma, nemám žádné zaměstnance, jen tým externích spolupracovníků. A takhle vydám za rok až 40 knih.

Jenomže Vy nejste jenom spisovatel, cestovatel, nakladatel, zdatný polemik, manžel a otec, ale k tomu všemu jste už čtyři roky zvoleným předsedou Svazu knihkupců a nakladatelů. Tedy první úředník českého literárního trhu. Jak se dá s takovým mnohospřežím vůbec žít?

Úředník naštěstí ne. Jsem zvoleným dobrovolným (tedy neplaceným) reprezentantem svého oboru. A беру to opravdu jako veřejnou službu. Já přece jen celých těch dvacet pět let pracoval jenom na sebe. A s určitým věkem jsem cítil potřebu udělat také něco pro společnost. V tomto případě usilovat o takové podmínky, které umožní knihám plnit jejich společensky prospěšnou funkci. Podtrhnout význam knih ve veřejném prostoru.

Proč a jak takové mnohospřeží? Víte, já v době svých nechtěných studií matematiky a fyziky udržel v hlavě logický sled i několikastránkového matematického důkazu. Takže ta mozková kapacita tam někde je a potřebuje vytižít.

Náš rozhovor vzniká těsně po ukončení veletrhu Svět knihy, na jehož organizaci máte také nemalý podíl. Letošní ročník překonal starší čísla návštěvnosti a jako by byl popření obecného tvrzení o úpadku čtenářské kultury a zájmu o literaturu vůbec. Máte z toho radost?

Ano, slovo radost je namístě. Opravdu upřímně. Myslím, že se něco přece jen daří. Daří se například přesvědčit rodiče, že je důležité, aby děti četly. A daří se nám držet pestrou knižní kulturu.

A Vy sám, máte ještě čas na čtení?

Se čtením je to horší. Tedy zejména se čtením beletrie. Mám pocit, že ji číst nepotřebuji – často knihu jen ochutnám – kvůli stylu. Rád ale čtu knihy o astrofyzice, která dnes podle mého názoru nahrazuje filozofii. Knihy o společnosti, teologické úvahy, poezii... Ale kromě té astrofyziky nijak systematicky. Zvláštní je, že se mi v souvislosti s rodičím se tématem vždy dostane do ruky ta pravá kniha přinášející něco jako klíč k problému. Často však jeden klíč nestačí. Některé dveře mají zámeků několik.

Děkuji za rozhovor.
Tomáš Kubiček

Martin Vopěnka (1963) <http://www.martinvopenka.cz/> autor už patnácti knih pro děti i dospělé, z nichž první vyšla v roce 1989 a zatím poslední, román *Můj bratr Mesiáš, před několika týdny. Od roku 1991 řídí nakladatelství Práh, které je sice nakladatelstvím jednoho muže, ale současně mnoha tváří. Jako předseda Svazu nakladatelů a knihkupců koordinuje spolupráci s autory, autorskými svazy, ministerstvy a knihovnami, ale lví podíl má i na současné proměně veletrhu Svět knihy.*

Čtete celý rozhovor v nezkrácené verzi na webu časopisu Duha.

Bez knihoven ani ránu!

Libuše Šuleřová

libuse.sulerova@seznam.cz

Sedím u kuchyňského stolu v našem velkém domě v Předmostí u Přerova a tatínek mi čte legrační básničky z knížky Vladimíra Thieleho. Oba se těm veršům smějeme. Tatínek má knížky i humor rád. Maminka moc ne. Protože když jsem měla období, kdy jsem jako ostatní „hlatala“ všechno, co se dalo číst, vidím se u téhož kuchyňského stolu, jak sedím pod ním a chráněná ubrusem si tajně čtu. Ale maminka mne stejně vidí, a protože je čtení jen ztráta času, za chvíli utírám prach či nádobí...

Jdu ulicí v Uherském Hradišti, tou, která míří do „hudebky“, ale nedojdu až ke škole, zahýbám dřív k podivné budově. Je to knihovna. Ten dům nemám ráda. I když je bleděmodrý s bílými „ozdobami“, cítím jakousi podivnou tíseň, když za sebou zavírám velké vstupní dveře. Ale dál už jsou tady milé a vstřícné paní, které rozptýlí dětskou bázeň, a já se cítím dobře. Když jsem pak starší, ráda tam chodím na besedy se spisovateli či hudebníky. Většinou jsou tam připravené i perníčky či sušenky, kdybych se nestyděla, sním je všechny. To už ovšem vím, že ten bleděmodrý dům s bílými štuky je bývalá synagoga.

Na střední škole už máme „svou“ knihovnu a patří se využívat ji. Vede ji naše paní profesorka češtinářka, maličká, ale o to úžasnější dáma, která doporučí to, co je dobré znát, či novinky, které objednala. Mimo tuto školní knihovnu si velmi intenzivně půjčujeme především světové autory mezi sebou a bedlivě dodržujeme termíny vracení. Protože o těchto knihách vedeme dlouhé a intelektuální hovory, cítím to dnes jako nejlepší přípravu k maturitě z češtiny.

Na vysoké škole jsem v univerzitní knihovně vždy obdivovala šikovnost knihovníků – tam už student nemohl probírat se ve svazcích, ale po „žádance“ vždy nějakým tajuplným

způsobem naše svazky přišly – snad z nějakého knihovního nebe. Na svém prvním kantorském místě, na Gymnáziu v Rožnově pod Radhoštěm, jsme my „novicky“ takzvaně seděly ve sborovně, později jsem povýšila do kabinetu cizích jazyků. Byly jsme tam jen dvě, což byl velký přepych, ale zato jsme měly na starosti knihy pro kantory i studenty. Vždy o velké přestávce jsme musely být připraveny starat se o zájemce – a že jich bylo dost! Kolegyně půjčovala cizojazyčnou literaturu, já knížky týkající se umění. Pochopitelně – podle našeho zaměření.

Po vyučování pak jsme knihy srovnávaly, pokud přišly nové, zapisovaly je a razítkovaly. Dosud si pamatuji – první razítko nad úvodní tiráž, druhé razítko na stranu sedmnáct. Vůbec nevím, podle jakého klíče vedení školy vybíralo, co se koupí. Možná se radilo s knihkupci? Měli jsme soudružku ředitelku, které jsme říkali Twiggy. Vážila alespoň sto šedesát kilo a milovala bílé a růžové kostýmký s krátkými sukénkami a věřila v dobrotu komunismu. Nicméně knihy přicházely kvalitní. Ale nejen nové knížky jsem milovala a ráda je půjčovala studentům. V dalších zaměstnáních jsem už knihovnici nedělala, ale vždycky, když mám novou knížku, čichám k ní a poprvé listuji, vzpomenu si na trochu zatuchlou vůni našeho kabinetu.

Ted, když jsem už úctyhodnou několikanásobnou babičkou, si stále vážím paní a pánů knihovníků. A pořád vzpomínám, s jakými různými pocity jsem vstupovala do různých knihoven, ve kterých byli často zaměstnaní i mí přátelé a kamarádi. Takže závěrem bych jejich knížkám i jim ráda vzdala hold a přiznala se k obdivu k jejich často neviditelné práci.

Libuše Šuleřová (nar. 1947) je výtvarnicí, ilustrátorkou a pedagožkou.

Moravská zemská knihovna v Brně Vás zve na své
PODZIMNÍ ODBORNÉ AKCE

8.–10. října 2017

**20. kolokvium českých, moravských
a slovenských bibliografů**

Výroční setkání se ponese v duchu referátů nad tématy Srpen
1968, hřišní lidé měst, textilní průmysl a vexilologie a heraldika.

17.–20. října 2017

**Libri speculum vitae. Knížky naučení
všelikého jako živá díla minulých dob**

VII. mezinárodní interdisciplinární konference věnovaná
problematice dějin knižní kultury v rámci výzkumu historických
knižních a archivních fondů.

26.–27. října 2017

Poc̣ta Jiřímu Levému

Na konferenci zazní příspěvky z oblasti translatologie, literární
teorie a metodologie, versologie a komparatistiky a příspěvky
zaměřené na širší literárně historický kontext osobnosti, díla
a odkazu Jiřího Levého.

8.–9. listopadu 2017

**Obrazy kultury a společnosti v období
první republiky. Periodický tisk
první republiky**

Mezinárodní mezioborová konference zaměřená na literární
a kulturní periodika první republiky.